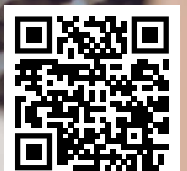

**dichterbij
NIEUWS**

**Burger en journalist samen
voor een vrije en veilige pers**

Nieuwswijsheid

SCAN MIJ

INHOUD

→ Introductie	3
→ Het onderzoek	4
→ Profielen	29
→ Samenvatting	33

→ Aanleiding tot onderzoek

Uit een rapport (2021) van PersVeilig1 blijkt dat acht op de tien journalisten (82%) weleens te maken heeft met een vorm van agressie of bedreiging. Dit is een duidelijke toename ten opzichte van 2017, toen zes op de tien journalisten (61%) hiermee te maken hadden. De oorzaken zijn divers. Ze vormen onderdeel van een bredere maatschappelijke trend van polarisatie, verruwing en asociaal (online) gedrag, waar ook politici, ambtsdragers, wetenschappers en hulpverleners veel last van hebben. Online zichtbaarheid maakt journalisten kwetsbaar. Daarnaast wordt hun werk bemoeilijkt door desinformatie, wat de publieke opinie beïnvloedt en het vertrouwen van het publiek in de media schaadt.

Het project DichterBijNieuws, een initiatief van Netwerk Mediawijsheid, is in 2023 in het leven geroepen om een deel van deze problemen aan te kaarten of op te lossen. DichterBijNieuws heeft als doel burgers en journalisten dichterbij elkaar te brengen en zo de persvrijheid en -veiligheid te bevorderen.

Als onderdeel van DichterBijNieuws zijn er in 2023 burgerdialogen georganiseerd. Tijdens de dialogen was er aandacht voor

persveiligheid, maar ook voor de beleving van journalistiek vanuit de burger. Het werd duidelijk dat er onder de deelnemers weinig kennis aanwezig was over het belang en de werking van journalistiek. Dat maakt het voor burgers moeilijk om de ernst van de situatie goed in te kunnen schatten rondom bedreigingen en geweld.

Dit onderzoek is een aanvulling op deze burgerdialogen en kijkt specifiek naar het imago en de kennis van Nederlandse burgers over de werking van journalistiek. Daarnaast willen we inzicht krijgen in de zorgen die er (wel of niet) leven rondom beeldvorming van de journalistiek en de bedreiging van journalisten. Met de uitkomsten kunnen we de activiteiten vanuit het project nog verder ontwikkelen en vormgeven en verzorgen we kennisdeling richting alle partners.

Het onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen:

- gebruik en kennis van nieuwsmedia
- rol en belang van het werk van journalisten

Op 3 mei, tijdens de dag van de persvrijheid wordt het tweede deel van de resultaten gepresenteerd, dat betrekking heeft op de veiligheid van journalisten en de zorgen van de burger.

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

Het onderzoek

→ Omgang met het nieuws Nederlanders vinden het belangrijk om het nieuws te volgen

Nederlanders geven aan het belangrijk te vinden om nieuws te volgen. 31% van de Nederlanders vindt dit zeer belangrijk en maar liefst 85% vindt het belangrijk of zeer belangrijk. Slechts een enkeling vindt het (zeer) onbelangrijk om het nieuws te volgen (2%). De verschillen tussen bevolkingsgroepen zijn beperkt: alleen tussen leeftijdsgroepen is er een groot verschil in belang dat men hecht aan het volgen van het nieuws. In de leeftijdsgroep 16-34 jaar vindt 75% het (zeer) belangrijk, in de leeftijdsgroep 65+ ligt dat percentage op 95%. In de tussenliggende leeftijdsgroepen loopt het percentage geleidelijk op. Ook tussen mannen en vrouwen is er wel een verschil, maar dat verschil is een stuk kleiner: 88% van de mannen hecht belang (zeer belangrijk of belangrijk) aan het volgen van nieuws, tegenover 82% van de vrouwen. Regionale verschillen zijn er nauwelijks, hoewel in de regio 'Rest West (excl.

de grote steden' het percentage iets hoger ligt dan in de regio's noord en zuid. En ook onder burgers met een hoog opleidingsniveau wordt wat meer belang gehecht aan het volgen van nieuws (89%) dan onder gemiddeld opgeleiden (81%), maar die verschillen zijn klein. In geen enkele bevolkingsgroep vindt meer dan 5% het (zeer) onbelangrijk om het nieuws te volgen.

Mensen die zeggen het nieuws belangrijk te vinden om te volgen, geven aan dat ze dat ook daadwerkelijk doen (100%). Wanneer iemand aangeeft het niet belangrijk te vinden, betekent dat echter niet dat hij of zij het nieuws niet volgt. 31% van de mensen die het (zeer) onbelangrijk vinden om het nieuws te volgen, doet dat toch. Onder de groep 'neutralen', die het niet belangrijk en niet onbelangrijk vinden, volgt 84% het nieuws. In de totale bevolking betekent dit dat 96% van de burgers het nieuws volgt. De redenen waarom zij het nieuws volgen, en de nieuwsoorten waarin zij zijn geïnteresseerd, zijn echter lang niet altijd gelijk.

en sport bijvoorbeeld. Wat we niet bedoelen zijn roddels of nieuwtjes uit je eigen privé-omgeving of roddels over BN'ers op juicekanalen."

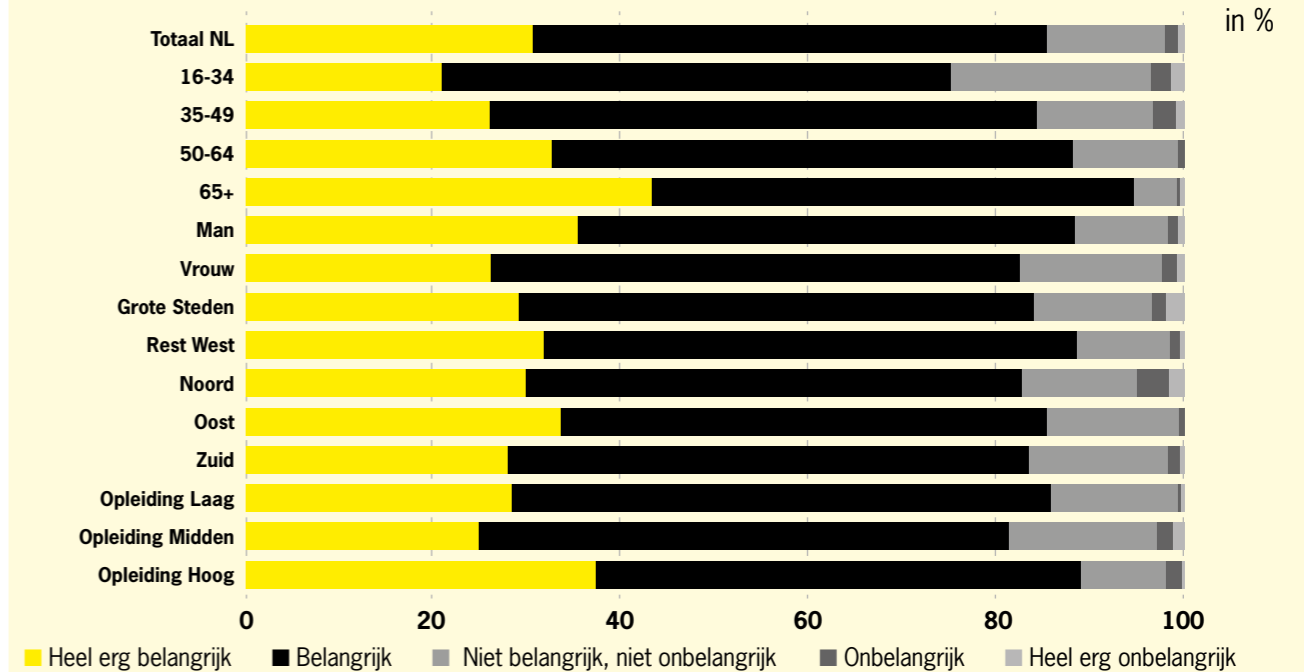
→ Waar geschreven wordt dat de ondervraagden het met een bepaalde stelling eens zijn, wordt bedoeld: helemaal mee eens of mee eens, de eerste twee antwoordcategorieën op een schaal van vijf (helemaal mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – helemaal mee oneens), tenzij expliciet anders aangeven in de tekst. Andersom geldt ook, dat waar geschreven wordt dat de ondervraagden het met een bepaalde stelling oneens zijn, we de laatste twee antwoordcategorieën van de betreffende 5-puntsschaal bedoelen, tenzij expliciet anders aangegeven in de tekst.

→ Voor dit onderzoek zijn **1.500 Nederlanders** in de leeftijd van **16 jaar en ouder** ondervraagd. De ondervraagde groep is representatief voor de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder op de kenmerken leeftijd, geslacht, regio en opleidingsniveau. Waar in dit rapport wordt gesproken over verschillen tussen bevolkingsgroepen, zijn deze verschillen ook daadwerkelijk statistisch significant.

→ In dit onderzoek hebben we Nederlanders gevraagd naar hun houding en gedrag ten aanzien van 'het nieuws'. Hierbij hebben we dit begrip als volgt gekaderd: "Onder nieuws verstaan we alle berichtgeving over wat er gebeurt in de wereld, in Nederland en in jouw regio. Dat kan gaan over politiek, grote gebeurtenissen, cultuur

In hoeverre vind je het belangrijk om het nieuws te volgen?

Alle ondervraagden, alle antwoordcategorieën, n=1.500

Nederlanders zijn vooral geïnteresseerd in wereldnieuws, lokaal-, en maatschappelijk nieuws

Er is veel variatie in de soorten nieuws waarin men is geïnteresseerd. Wereldnieuws, lokaal nieuws en maatschappelijk nieuws genieten de grootste belangstelling: respectievelijk 82%, 81% en 80% van de burgers is (zeer) geïnteresseerd in deze nieuwsoorten. Politiek nieuws, misdaadnieuws en nieuws over gewone gebeurtenissen bij gewone mensen vormen de middenmoot met 65%, 59% en 55%. De nieuwsoorten waar de minste interesse in is, zijn entertainmentnieuws (38% (helemaal) niet in geïnteresseerd), sportnieuws (33% (helemaal) niet) en lifestylenieuws (34%).

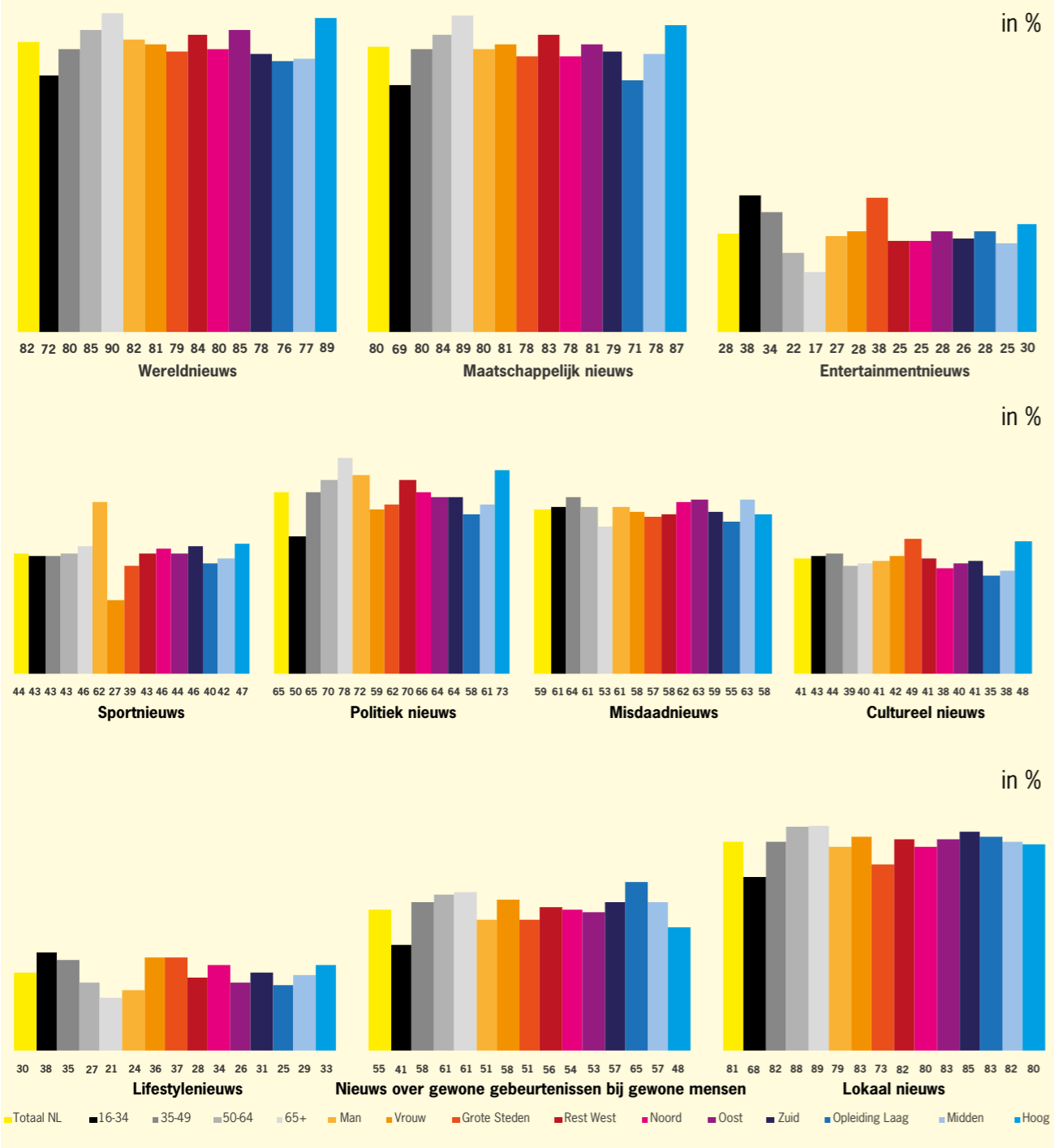
Als we opnieuw inzoomen op de verschillen tussen bevolkingsgroepen, dan zijn de verschillen groter. Naarmate mensen ouder zijn, neemt de interesse in wereldnieuws, maatschappelijk nieuws, politiek nieuws en lokaal nieuws toe. Jongere burgers hebben dezelfde top-3 nieuwsoorten als oudere groepen, maar zijn daarnaast veel vaker geïnteresseerd in entertainmentnieuws en lifestylenieuws. Voor sportnieuws, misdaadnieuws, cultureel nieuws en nieuws over gewone gebeurtenissen bij gewone mensen liggen de scores

dichterbij elkaar. Verschillen tussen mannen en vrouwen zijn hier ook prominent – en ietwat rolbevestigend - aanwezig: mannen zijn veel meer geïnteresseerd in sportnieuws (62% vs. 27%), maar ook in politiek nieuws (72% vs. 59%), terwijl vrouwen iets meer interesse hebben dan mannen in lokaal nieuws (83% vs. 79%), nieuws over gewone gebeurtenissen bij gewone mensen (58% vs. 51%) en lifestylenieuws (36% vs. 24%). Entertainmentnieuws en lifestylenieuws scoren daarnaast vooral hoog in de grote steden, en ook cultureel nieuws heeft daar wat meer de interesse. Vooral in vergelijking met de regio's Noord en Oost. Lokaal nieuws daarentegen scoort juist beter buiten de grote steden.

De voornaamste reden voor mensen om nieuws te volgen is om te weten wat er speelt. Nieuws voorziet daarnaast in andere behoeften

De belangrijkste reden waarom burgers het belangrijk vinden om het nieuws te volgen is om te weten wat er speelt (78%). Andere belangrijke redenen zijn 'om zelf een mening te kunnen vormen' (50%) en 'om de wereld om me heen beter te begrijpen' (48%). Daarnaast geven mensen aan dat ze zich betrokken voelen

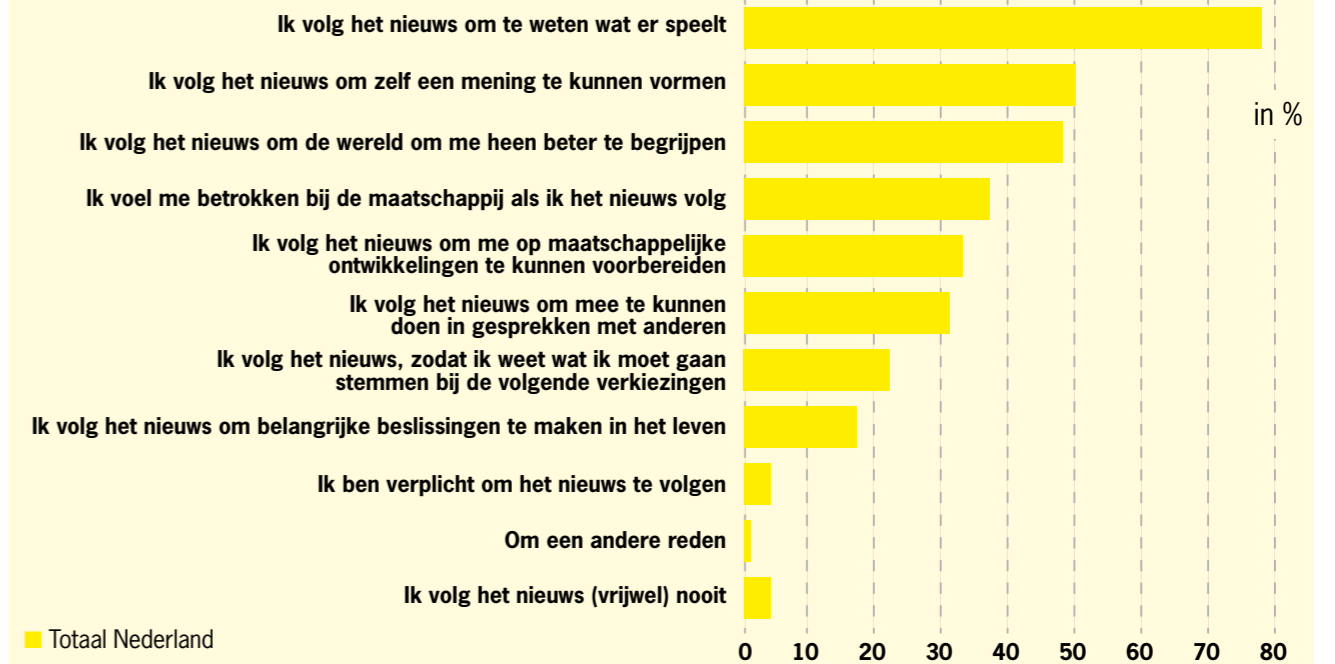
De mate waarin men is geïnteresseerd in verschillende nieuwsoorten, per bevolkingsgroep (% (heel erg) geïnteresseerd).

bij de maatschappij wanneer ze het nieuws volgen (37%), dat ze zich zo voorbereiden op maatschappelijke ontwikkelingen (33%) en dat ze het nieuws volgen om mee te kunnen doen in gesprekken met anderen (31%). Sommige redenen worden beduidend vaker genoemd naarmate de respondent ouder is:

65+ers volgen vaker dan 16-34-jarigen het nieuws om te weten wat er speelt (82% vs 68%), om zich betrokken te voelen bij de maatschappij (44% vs 31%) en om zelf een mening te kunnen vormen (57% vs 42%). Hoogopgeleiden noemen vrijwel alle redenen om het nieuws te volgen vaker dan minder hoogopgeleiden.

Redenen om het nieuws te volgen, ranking van meest naar minst genoemd onder Totaal Nederland.

De nieuwsoorten waarin mensen geïnteresseerd zijn, corresponderen in enkele situaties met verschillende redenen om het nieuws te volgen. Liefhebbers van entertainmentnieuws bijvoorbeeld, volgen minder vaak het nieuws om te weten wat er speelt. Dat geldt ook voor liefhebbers van lifestylenieuws. Liefhebbers van politiek nieuws noemen 'om de wereld om me heen beter te begrijpen', 'om me op maatschappelijke ontwikkelingen te kunnen voorbereiden' en 'om zelf een mening te kunnen vormen' vaker dan anderen als reden. Ook voelen zij zich het meest betrokken bij de maatschappij als ze het nieuws volgen. Natuurlijk is er ook veel overlap: de meeste burgers zijn in meerdere nieuwsoorten geïnteresseerd en zullen in veel gevallen ook meerdere redenen hebben om het nieuws te volgen. We kunnen dan ook niet spreken van een 1-op-1 verband tussen nieuwsoort en 'volgmotief'. ←

invloed zijn: het wereldnieuws heeft op 39% van de burgers een (overwegend of vrijwel altijd) negatieve invloed en op slechts 18% een (overwegend of vrijwel altijd) positieve invloed. Ook maatschappelijk nieuws laat mensen niet onberoerd: 32% geeft aan daar negatief door te worden beïnvloed, 24% positief. Een tegenwicht vormt lokaal nieuws (46% positief en slechts 5% negatief). Ook gewoon nieuws over gewone mensen (36%), cultureel nieuws (35%), sportnieuws (31%) en lifestylenieuws (30%) hebben een overwegend positief effect op hoe mensen zich voelen.

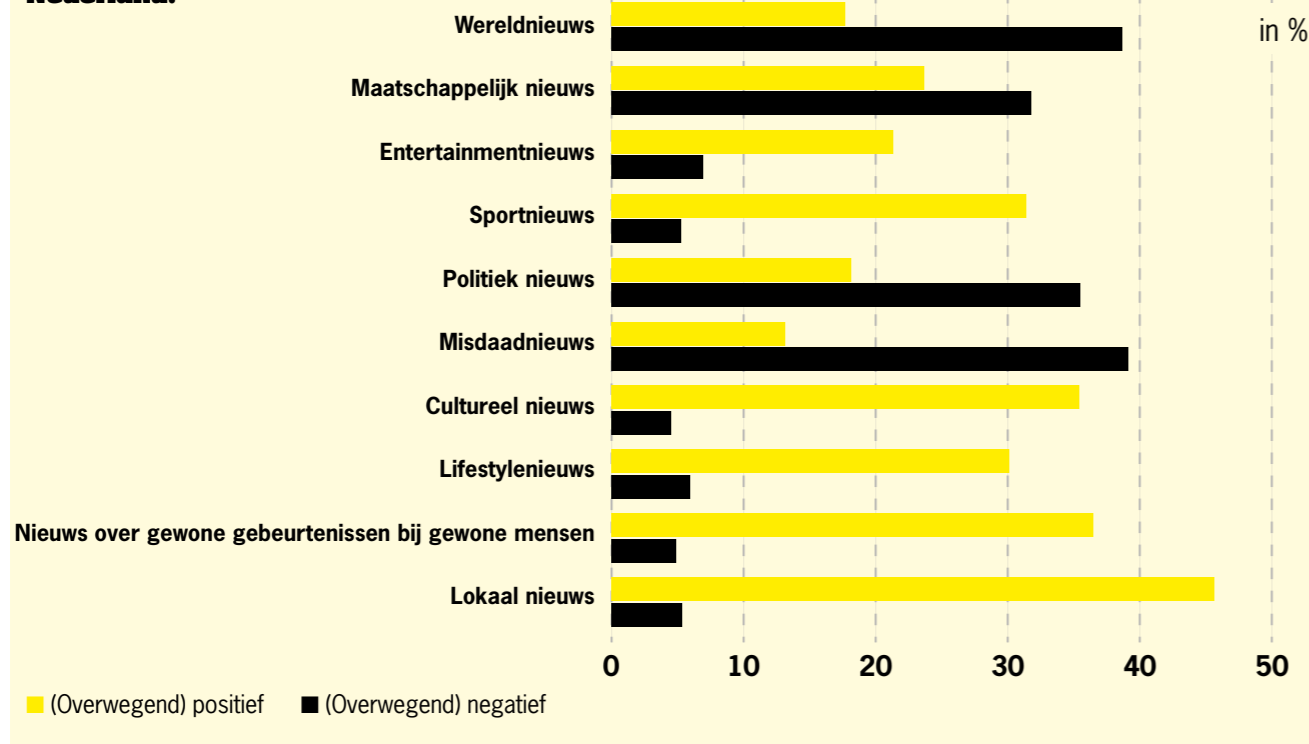

→ Nieuwsbeleving

Wereldnieuws kan mensen een slecht gevoel geven, lokaal nieuws heeft juist een positieve invloed

De meeste soorten nieuws hebben niet veel invloed op hoe burgers zich voelen. Toch zijn er ook nieuwsoorten die wel voor veel mensen van

De invloed die verschillende nieuwsoorten hebben op hoe mensen zich voelen - Totaal Nederland.

De impact van wereldnieuws is tamelijk universeel: in alle leeftijdsgroepen, regio's en bij alle opleidingsniveaus heeft dit nieuws een vrij grote negatieve invloed. Opvallend is het grote verschil tussen mannen en vrouwen. Vrouwen hebben veel vaker last van een (overwegend of vrijwel altijd) negatieve invloed van wereldnieuws (48%) dan mannen (29%). Datzelfde beeld is te zien bij politiek nieuws (42% negatief bij vrouwen versus 28% bij mannen). Voor maatschappelijk nieuws geldt dat ook: 40% van de vrouwen ervaart een negatieve invloed versus 23% van de mannen. Ook hier geldt dat het voor de meeste andere bevolkingsgroepen ongeveer gelijk verdeeld is.

Lokaal nieuws stemt haast iedereen positief, maar vooral 65+-ers (61%) noemen een positieve invloed van deze nieuwsoort op hoe zij zich voelen. De 50-64-jarigen zijn over de gehele linie wat minder positief dan andere leeftijdsgroepen; de invloed die de meeste nieuwsoorten op hen hebben is vaker neutraal dan positief.

Als we achterhalen waaróm mensen soms een negatief gevoel krijgen van nieuws, dan tekent zich een duidelijk en voor de hand liggend beeld af: *"Het wereldnieuws heeft een overwegend negatieve*

invloed, doordat het vaak gaat over oorlog, rampen en ellende. De emoties die het wereldnieuws vooral lijkt op te roepen zijn angst en moedeloosheid". Eén van de respondenten verwoordt de mening van velen: *"Als iets wereldnieuws is, is het meestal negatief. Het gaat over oorlogen, hongersnoden, conflicten. Dit zorgt ervoor dat het weer benadrukt wordt hoeveel ellende er op de wereld is".*

Wie zich ellendig gaat voelen van politiek nieuws, wordt juist getriggerd door (het gebrek aan) beslissingen, politiek geharrewar, de slepende formatie of dat er nooit ergens wat van terecht komt. De primaire emotie lijkt bij politiek nieuws vooral ergernis te zijn. Voorbeelden van antwoorden die respondenten hier geven, zijn: *"De besluiteloosheid en uitstel gedrag is beschamend", "De politiek maakt er momenteel een potje van" en "Het gaat over hoe elitair Den Haag is, geen rekening houdend met bevolking en alleen partijbelangen voorop stelt".*

Hoewel niet heel veel mensen een naar gevoel krijgen van entertainmentnieuws, zijn er wel degelijk burgers die dat wel ervaren. Bij hen is het vooral oppervlakkigheid en het hoge roddelgehalte dat negatieve emoties oproept. Bij de minder alom

geliefde nieuwsoorten is het vooral desinteresse die genoemd wordt als reden om niet blij te worden van dit type nieuws. Om een deelnemer aan het onderzoek te citeren: *"lifestylenieuws is geen nieuws, dat is vulling".* En een ander: *"Ik vind het kijken naar sport verschrikkelijk. Ga dan liever zelf sporten".*

Het is logisch dat nieuws dat mensen niet interesseert, bij hen eerder een negatief dan een positief gevoel oproept. Andersom is het ook zo dat nieuws onder geïnteresseerden eerder een positief gevoel teweegbrengt. Maatschappelijk nieuws bijvoorbeeld heeft onder geïnteresseerden een minder negatieve invloed dan op ongeïnteresseerden (26% positief

onder geïnteresseerden vs. 15% positief onder ongeïnteresseerden). Dit geldt zeker voor de nieuwsoorten waar relatief weinig mensen in geïnteresseerd zijn. Entertainmentnieuws is voor 50% van de liefhebbers een positieve invloed op hun emoties, terwijl slechts 6% van de ongeïnteresseerden dat zo ervaart. Sportnieuws is voor liefhebbers als doping: 62% gaat zich er goed van voelen en slechts 2% slecht. Van de niet-geïnteresseerden in sportnieuws wordt slechts 3% er blij van. Kortom: de invloed die nieuwsoorten op de ontvanger hebben, hangt zeer sterk samen met de mate waarin hij of zij er in is geïnteresseerd. Alleen van het wereldnieuws, maatschappelijk nieuws, misdaadnieuws en politiek nieuws worden ook geïnteresseerden eerder niet, dan wel vrolijk. ←

→ Mediumtypen en -kanalen voor nieuws

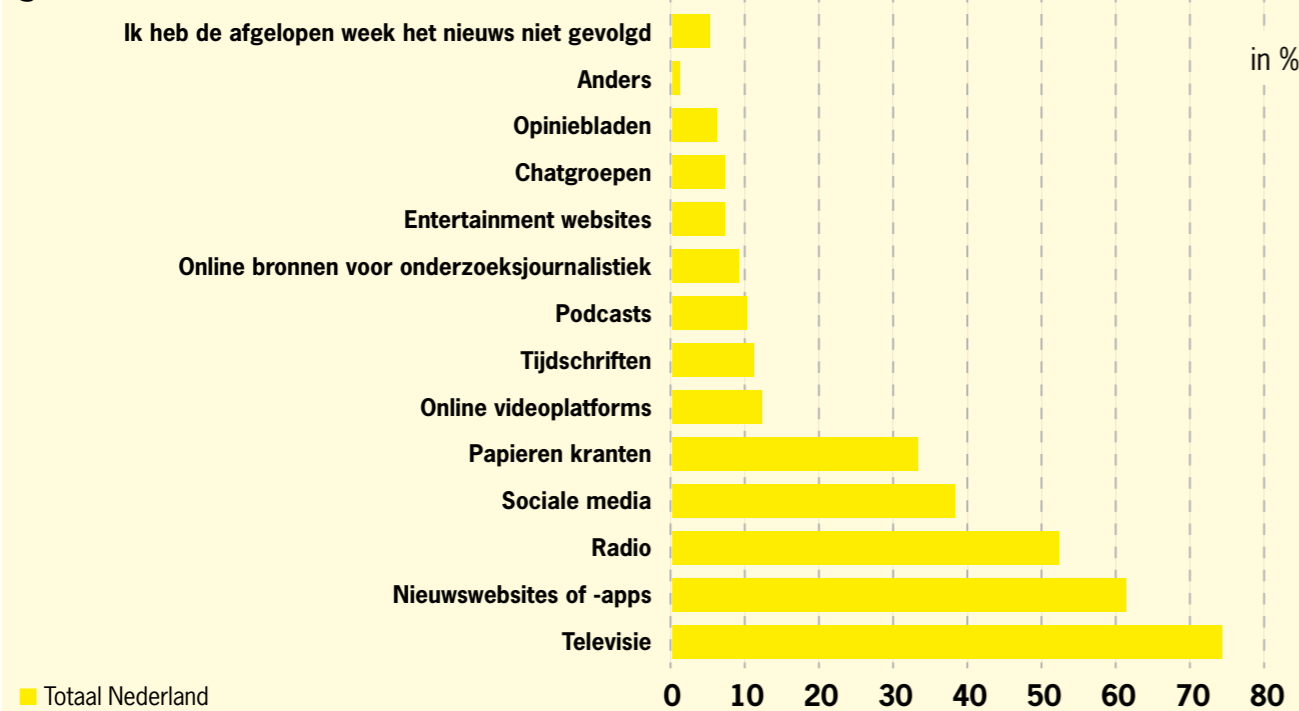
Offline en online mediakanalen worden door de meeste Nederlanders gecombineerd

De meeste burgers gebruiken verschillende mediakanalen voor hun nieuwsgaring. De televisie staat met 74% op de eerste plaats, gevolgd door nieuwssites en -apps (61%), radio (52%) en Sociale media (38%). Papieren kranten worden door 33% gelezen, met zoals te verwachten, een groot verschil tussen leeftijdsgroepen (65+: 55% en 16-34: 19%). Toch zijn 65+ers lang niet zo traditioneel in hun nieuwsconsumptie als je zou kunnen denken: ook in deze groep scoren nieuwssites en -apps hoog. En ook in de oudere leeftijdsgroepen is het gebruik van sociale media voor nieuws, met 27%, geen uitzondering. Jongeren weten de nieuwere en minder algemeen gebruikte bronnen van nieuws, zoals websites voor onderzoeksjournalistiek,

podcasts en online videoplatforms wat beter te vinden dan oudere bevolkingsgroepen, maar de verschillen zijn niet enorm. Chatgroepen worden slechts door een enkeling als bron gebruikt.

Tussen mannen en vrouwen zijn de verschillen klein. Mannen geven wel aan vaker dan vrouwen gebruik te maken van online videoplatforms en online bronnen voor onderzoeksjournalistiek om het nieuws te volgen. Ook lezen mannen vaker opiniebladen, luisteren ze vaker naar podcasts en lezen ze ook nog wat vaker papieren kranten. In de grote steden luistert men wat minder vaak naar de radio voor nieuws, terwijl het gebruik van online videoplatforms daar juist wat meer voorkomt. De regio West buiten de grote steden laat juist een wat hoger gebruik van nieuwssites en -apps zien.

Welke media heb je de afgelopen week gebruik om het nieuws te volgen? Ranking meest gebruikte kanalen onder Totaal Nederland.

Influencers zijn een belangrijke nieuwsbron voor jongeren, alternatieve nieuwsmedia zijn klein. De gebruikers van sociale media voor nieuws, gebruiken daar eerst en vooral de socialemedia-berichten van de reguliere nieuwsmedia voor hun nieuwsvoorziening (80%). 23% volgt daarnaast professionele journalisten via hun eigen socialemediakanalen. Een even grote groep volgt

berichten van satirici (23%) en van politici (22%). Influencers zijn een betrekkelijk kleine nieuwsbron op sociale media (16%) politieke activisten (9%) en alternatieve media (8%) sluiten de ranking. Het gebruiken van alternatieve nieuwsmedia op sociale media is vrij gelijkmatig verspreid in de bevolking. 65+ers doen het wat minder (4%) en vrouwen ook (5% versus mannen 10%), maar in

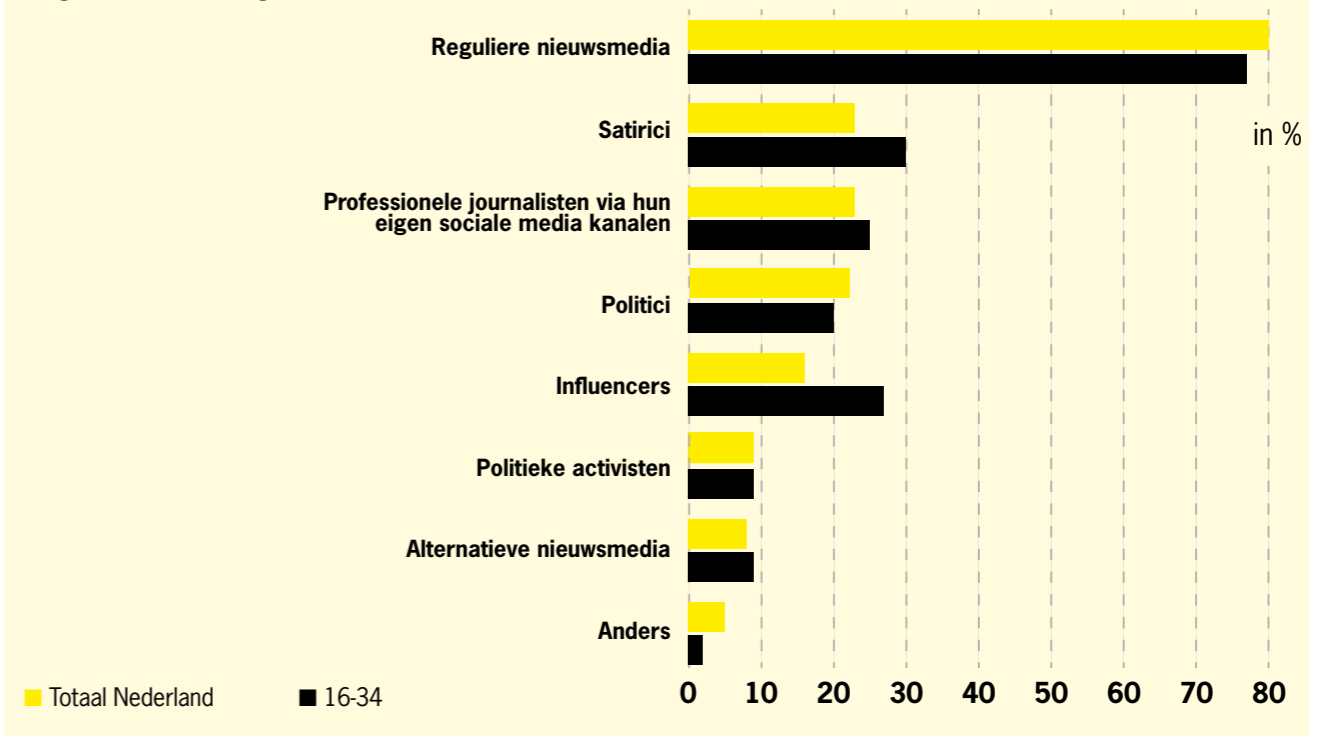
andere leeftijdsgroepen is het percentage dat dit soort bronnen volgt vrijwel gelijk. Opvallend: in de regio Zuid ligt het gebruik van alternatieve nieuwsmedia op sociale media het laagst met 3%.

Het grootste onderscheid naar nieuwsbronnen op sociale media vinden we bij de influencers.

Onder 16-34-jarigen vormen zij de 3e nieuwsbron op sociale media, met een score van 27% (na reguliere nieuwsmedia met 77% en satirici met 30%). Deze jongeren maken dus net zo vaak of vaker gebruik van influencers als nieuwsbron, dan van professionele journalisten (25%) of politici (20%).

Welke van deze nieuwsbronnen gebruik je op sociale media? Alleen gevraagd aan burgers die sociale media als nieuwsmedium gebruiken.

Jongeren van 16-34 vergeleken met Totaal Nederland. Totaal Nederland: n=455 en 16-34: n=156

Er is ook sprake van een relatie tussen het mediumtype dat mensen gebruiken en de invloed die het nieuws heeft op hoe zij zich voelen. De lezers van papieren kranten ervaren aanmerkelijk meer positieve gevoelens bij nieuwsoorten die gemiddeld genomen weinig positieve gevoelens oproepen, dan televisiekijkers, radioluisteraars en bezoekers/lezers van nieuwssites, online platforms en sociale media. Enerzijds kan het zijn dat de impact van videobeelden het negatieve gevoel versterkt (hoewel dat natuurlijk niet geldt voor de radio), terwijl tekst en foto's op papier minder heftig binnenkomen.

Wie binnen sociale media de reguliere nieuwsmedia als bron raadpleegt, is over alle nieuwsoorten minder positief gestemd dan wie

binnen sociale media andere bronnen raadpleegt (of dat nu individuele journalisten, alternatieve nieuwsmedia, politici, satirici, politieke activisten of influencers zijn).

We kunnen echter ook niet uitsluiten dat er hier zaken door elkaar lopen: gebruikers van bepaalde mediumtypen en nieuwsbronnen onderscheiden zich vaak van andere mensen op veel meer kenmerken dan alleen hun mediakeuzes. Ook kunnen ze verschillende mediatypen door elkaar gebruiken. Wat exact de rol is van de drager of de bringer van een nieuwsboodschap in de mate waarin deze boodschap positieve of negatieve gevoelens teweegbrengt, kunnen we op basis van deze onderzoeksresultaten nog niet duiden. ←

→ Percepties van de reguliere nieuwsmedia en journalistiek

De Nederlandse burger is sterk overtuigd van het belang van onafhankelijke journalistiek. 76% van de Nederlanders vindt dat Nederland niet zonder onafhankelijke, professionele journalistiek kan. Slechts 3% is het hier juist (helemaal) niet mee eens. Er zijn echter ook bevolkingsgroepen die het er weliswaar niet mee oneens zijn, maar die er neutraler tegenover staan: onder 16-34 jarigen is het percentage (helemaal)

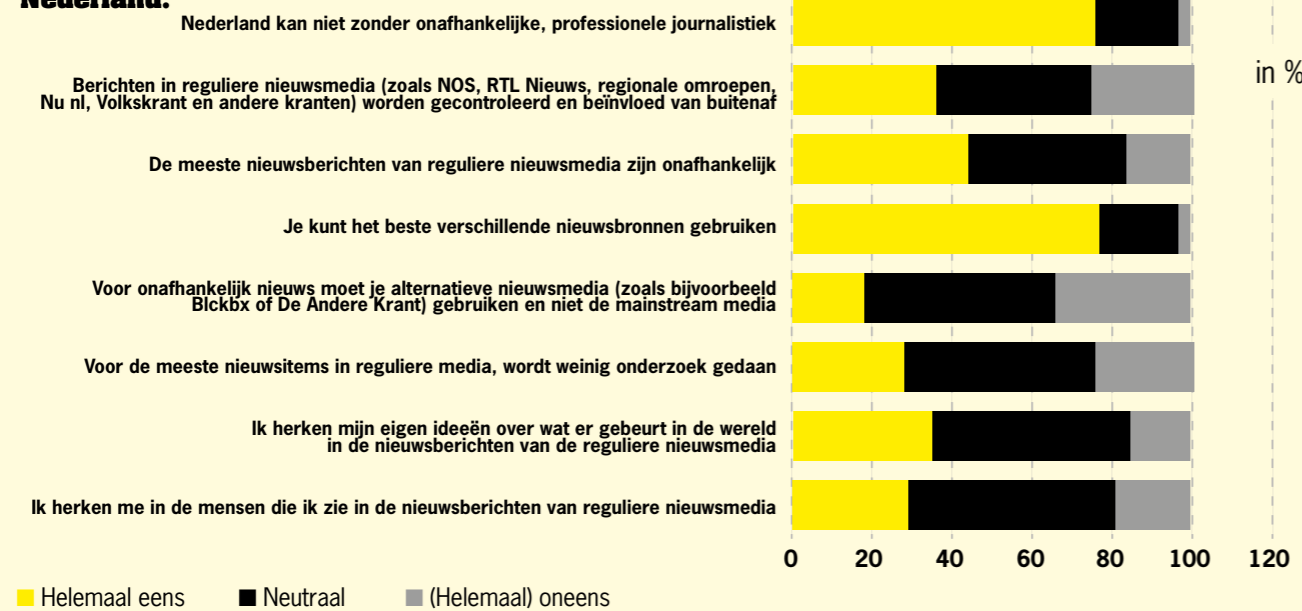
oneens slechts 5%, maar het percentage (helemaal) eens is met 64% een stuk lager dan in de totale bevolking. Dat is net iets lager dan onder laagopgeleiden, van wie 67% het er (helemaal) mee eens is dat Nederland niet zonder onafhankelijke professionele journalistiek kan. Deze overtuiging is over de gehele linie nog groot, maar bepaalde bevolkingsgroepen lijkt het wel degelijk wat minder bezig te houden.

erg grote groep neutraal beoordeeld (40%). Over de mate van onderzoek die er gedaan wordt voor nieuwsitems, is zelfs 48% geen mening toegedaan.

Dat kan duiden op een gebrek aan inzicht: men heeft te weinig de overtuiging van het één, of het ander, om het met de stellingen eens of oneens te zijn. Maar het kan ook betekenen dat mensen juist heel genuanceerd naar nieuwsmedia kijken. De overgrote meerderheid vindt wel dat je het beste verschillende nieuwsbronnen kunt gebruiken: 77% is het hiermee (helemaal) eens en slechts 3% (helemaal) oneens. Wederom is het beeld universeel: alleen 65+-ers en hoogopgeleiden zijn nog iets stilliger deze mening toegedaan, maar de verschillen zijn klein.

Mate waarin men het eens is met stellingen over nieuwsmedia en journalistiek - Totaal Nederland.

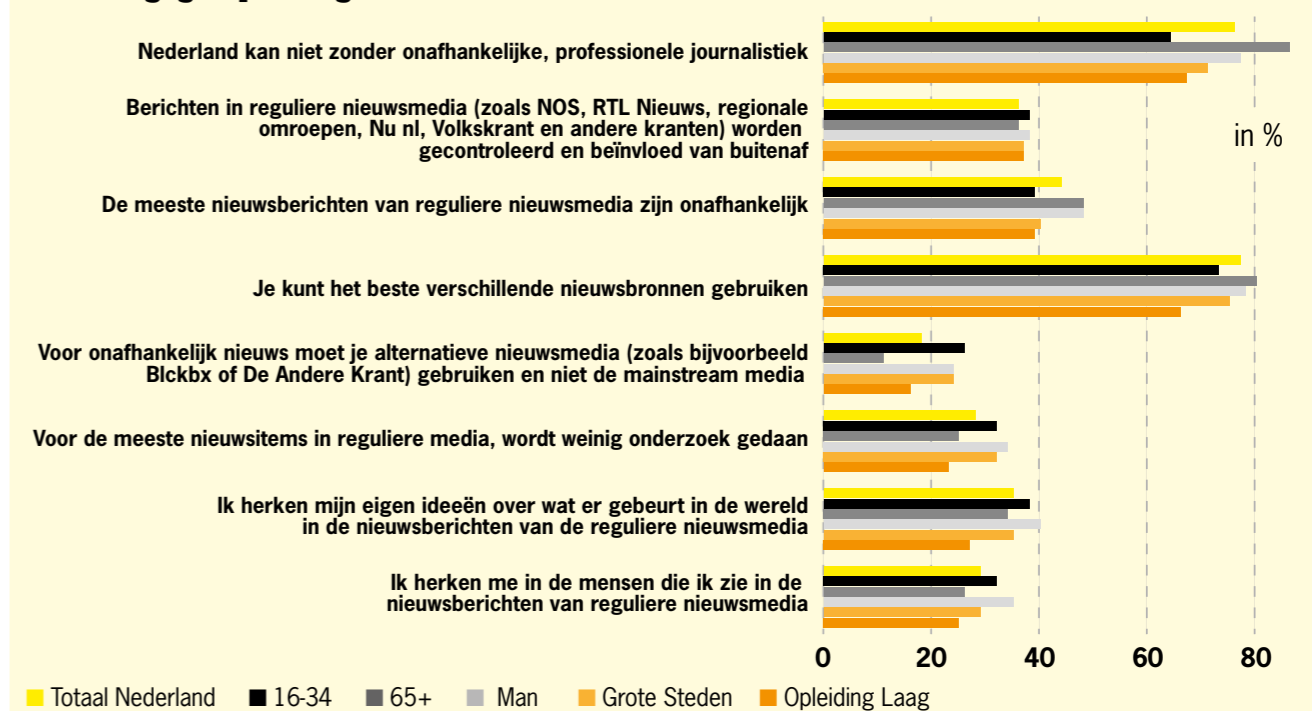
36% van de Nederlanders denkt dat de reguliere nieuwsmedia beïnvloed worden van buitenaf

De perceptie dat berichten in reguliere nieuwsmedia worden gecontroleerd en beïnvloed van buitenaf (door bedrijven of de overheid bijvoorbeeld) wordt gedeeld door 36% van de burgers. Slechts 26% is het er juist (helemaal) niet mee eens. Deze scores zijn universeel: in alle leeftijdsgroepen, onder mannen en vrouwen, in alle regio's zijn er meer mensen die deze stelling onderschrijven dan die daar niet zo over denken. In iedere bevolkingsgroep zijn 3 tot 4 op de 10 mensen het er (helemaal) mee eens.

voor de meeste nieuwsitems in reguliere media (28% (helemaal) mee eens). Dat beeld is het sterkst onder 16-34 jarigen (32%), mannen (34%), inwoners van de grote steden (32%) en de regio Zuid (31%) en hoog opgeleiden (31%).

Toch is er ook een grote groep burgers die denkt dat de meeste nieuwsberichten van de reguliere nieuwsmedia wel onafhankelijk zijn: 44% is het hier (helemaal) mee eens, terwijl 16% het er (helemaal) niet mee eens is. Hoe kunnen we dat rijmen met de hiervoor besproken percepties? Beide stellingen ('berichten in reguliere nieuwsmedia worden gecontroleerd en beïnvloed van buitenaf', en 'de meeste nieuwsberichten van reguliere nieuwsmedia zijn onafhankelijk') worden door een

Stellingen over nieuwsmedia en journalistiek % (helemaal) mee eens, meest afwijkende bevolkingsgroepen uitgelicht versus Totaal Nederland.

Alternatieve nieuwsmedia¹ voor 1 op de 5 Nederlanders een betere bron van nieuws

Aan de andere kant van het journalistieke spectrum vinden we alternatieve nieuwsmedia. Hoeveel mensen vinden dat je beter deze media kunt gebruiken voor onafhankelijk nieuws? Bijna 1 op de 5 burgers (18%) is het hier (helemaal) mee eens. Deze mensen hebben veel sterker dan de overige 82% van de bevolking de overtuiging dat 'berichten in de reguliere nieuwsmedia worden

gecontroleerd en beïnvloed van buitenaf' (73% versus 20%).

Wederom is de groep die er niet echt een mening over heeft (neutraal) met 48% zeer groot. 34% is het er juist (helemaal) niet mee eens. Dat zijn er weliswaar bijna twee keer zo veel als de groep die het er wel mee eens is, maar het laat toch ook zien dat het niet (langer) zo is dat het overgrote deel van de bevolking niets ziet in alternatieve nieuwsmedia.

¹ De term 'Alternatieve nieuwsmedia' is in het onderzoek voor de respondenten verduidelijkt met de voorbeelden Bickbx en De Andere Krant.

Onder jongeren (16-34), mannen en inwoners van de grote steden is de voorkeur voor de alternatieve nieuwsmedia het grootst: in alle drie deze groepen om en nabij de 25%.

Er wordt soms beweerd dat sommige bevolkingsgroepen zich afkeren van de reguliere nieuwsmedia, omdat zij zichzelf en hun eigen wereldbeeld te weinig terugzien en herkennen in deze media. Ook hier zien we weer, dat een zeer grote groep (50%) hier helemaal geen mening over heeft. 35% zegt zijn/haar eigen ideeën wel degelijk te herkennen in de nieuwsberichten van de reguliere nieuwsmedia, en 29% herkent zichzelf in de mensen die zij zien in deze nieuwsberichten. Daar tegenover staat 15% die zijn/haar eigen ideeën juist (helemaal) niet herkent en 19% die zichzelf niet herkent in de getoonde mensen. Mannen herkennen zichzelf en hun eigen ideeën wel vaker dan vrouwen; het lijkt erop dat vrouwen daadwerkelijk ervaren wat uit ander onderzoek is gebleken, namelijk dat er in de media (bijvoorbeeld aan talkshowtafels) nog altijd veel vaker mannen aan het woord komen dan vrouwen. Een ander beeld dat leeft, dat er een grote 'Randstad-bias' bestaat in de reguliere media,

wordt niet bevestigd in ons onderzoek: in alle regio's herkent men zichzelf en de eigen ideeën in ongeveer gelijke mate. Alleen in de regio Zuid zijn iets meer mensen (24% versus 19% in Totaal Nederland) het er (helemaal) niet mee eens dat zij zichzelf herkennen in de in de media getoonde mensen.

Hoewel de hierboven beschreven percepties vrij universeel zijn, is er 1 groep die toch een wat afwijkend beeld laat zien. Dat zijn de burgers met een laag opleidingsniveau. Zij scoren nog veel sterker dan alle andere groepen 'neutraal' op de beweringen dat de reguliere nieuwsmedia van buitenaf gecontroleerd en beïnvloed worden en dat de meeste nieuwsberichten van de reguliere nieuwsmedia onafhankelijk zijn: zij lijken wat vaker geen mening te hebben. Ze vinden ook minder dan andere groepen dat je het beste verschillende nieuwsbronnen kunt gebruiken en ze herkennen hun eigen ideeën minder dan anderen in de berichten van de reguliere nieuwsmedia. Hiermee hebben we een potentieel kwetsbare groep in het vizier, die mogelijk door een gebrek aan kennis, herkenning en/of betrokkenheid sneller dan anderen zou kunnen afhaken op de reguliere nieuwsbronnen. ←

'Door COVID zijn mijn ogen wel open gegaan. Veel media kopieert van elkaar, zonder te onderzoeken'

Stellingen over nieuwsmedia en onafhankelijke journalistiek. % neutraal, meest afwijkende bevolkingsgroepen uitgelicht versus Totaal Nederland.

→ Vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia en nepnieuws

40% van de Nederlanders heeft minder vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia dan voorheen

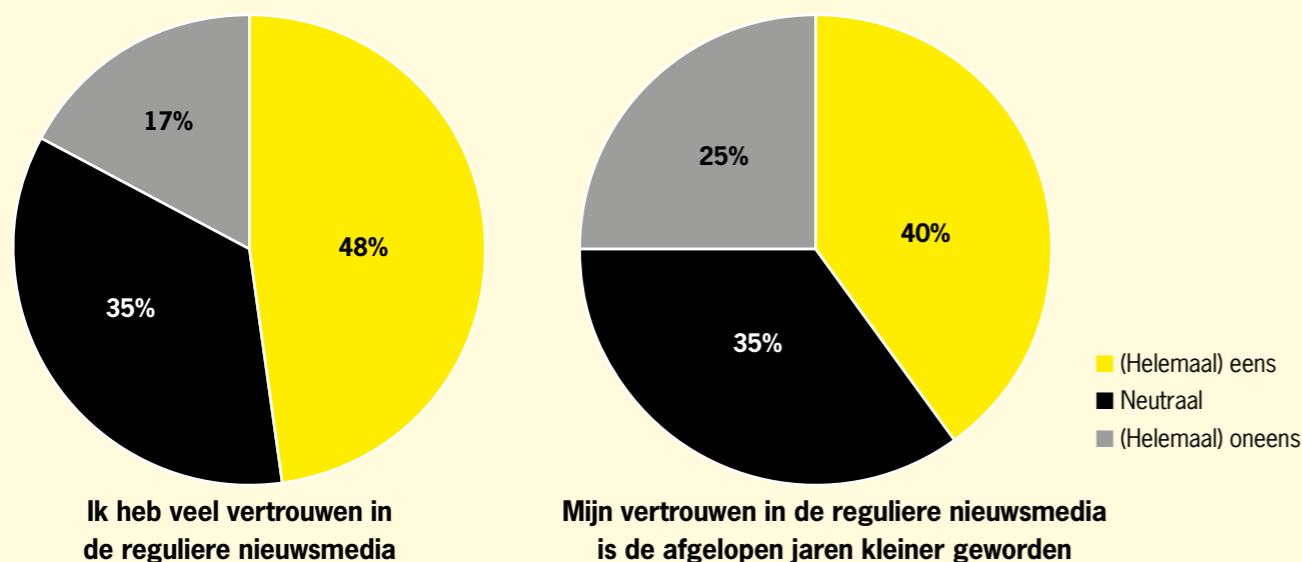
Ongeveer de helft van de Nederlandse bevolking zegt veel vertrouwen te hebben in de reguliere nieuwsmedia (48% (helemaal) mee eens). Daar staat tegenover dat 17% juist geen vertrouwen heeft in deze nieuwsbronnen. Mannen, hoog-opgeleiden en inwoners van de regio Noord hebben iets meer vertrouwen in reguliere nieuwsmedia dan de andere bevolkingsgroepen, maar de verschillen zijn niet erg groot. Dat vertrouwen is geen onveranderlijk gegeven: maar liefst 4 op de 10 Nederlanders geeft aan dat hun vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia de afgelopen jaren kleiner is geworden. Voor een kwart is dat juist niet het geval en 34% staat neutraal tegenover de stelling 'mijn vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia is de afgelopen jaren kleiner geworden'. Een daling in

vertrouwen onder 40% van de Nederlanders is fors en in sommige groepen is die daling nog sterker: onder 16-34 jarigen (46%) en hoog opgeleiden (44%) zijn er nog net iets meer mensen die minder vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia hebben gekregen.

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

Mate van vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia, Totaal Nederland.

Gevraagd naar een toelichting waardoor hun vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia de afgelopen jaren is gedaald, noemen mensen vaak oorzaken als “allemaal fake”, “ben sceptischer geworden of het allemaal wel juist is wat er

gemeld wordt” en “berichtgeving te gekleurd en eenzijdig”. Maar ook stelt een respondent: “Door COVID zijn mijn ogen wel open gegaan. Veel media kopieert van elkaar, zonder te onderzoeken”.

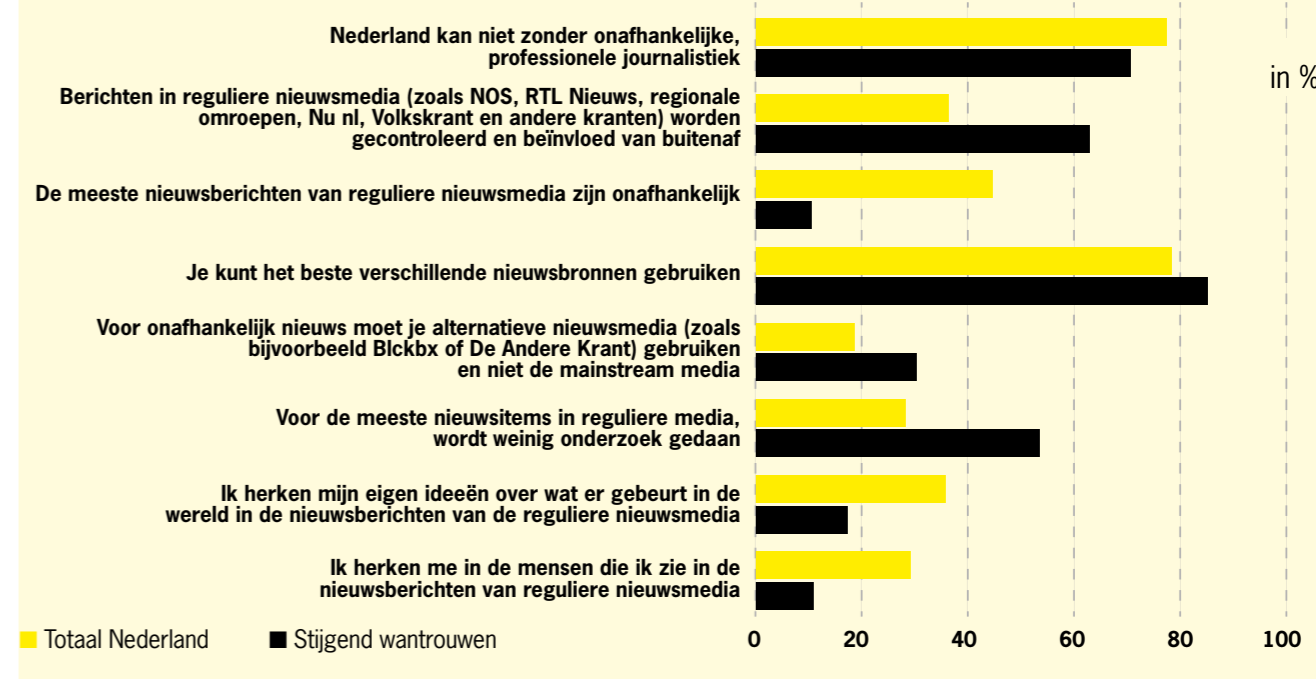
Woorden die in alle gegeven antwoorden het duidelijkst naar voren komen, zijn (naast neutrale woorden als ‘berichtgeving’): fake, leugens, corona, gekleurd, (niet) onafhankelijk, nep, nepnieuws, echt, waarheid, bronnen, politiek, klopt (niet), vertrouwen, neutraal.

15% van de Nederlandse bevolking heeft een groeiend wantrouwen jegens reguliere media. Als we de analyse omdraaien en kijken naar het profiel van de mensen die weinig vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia hebben en bij wie dat vertrouwen ook nog eens gedaald is in de afgelopen jaren (dit is het geval onder 15% van de bevolking), dan wordt duidelijk dat dit zich sterker manifesteert onder mannen dan onder vrouwen (57% vs. 51% vrouwen in de Nederlandse populatie) en wat meer onder gemiddeld opgeleiden (48% vs. 41% in de Nederlandse populatie), maar verder in alle demografische groepen ongeveer evenveel voorkomt. Hoewel deze groep nog beperkt van omvang is, is het wel een teken aan de wand dat deze groep met ‘stijgend wantrouwen in de reguliere nieuwsmedia’ het veel minder belangrijk vindt om het nieuws te volgen dan anderen en ook 12% nieuwsmijders bevat (versus slechts 4% in de totale bevolking). Deze groep ervaart ook een sterkere,

negatieve invloed van nieuws op hun gevoel. De belangrijkste nieuwsoorten met de sterkste negatieve invloed hebben in de totale bevolking een negatief effect op circa 35% van de mensen, maar in deze groep met stijgend wantrouwen ligt dat percentage op circa 55%.

Het is ook in deze groep burgers dat een meerderheid denkt dat de reguliere nieuwsmedia worden gecontroleerd en beïnvloed van buitenaf, dat de meeste nieuwsberichten in deze mediakanalen niet onafhankelijk zijn en zonder grondig onderzoek tot stand komen. Deze mensen herkennen hun eigen ideeën niet in de reguliere nieuwsmedia en herkennen ook zichzelf niet in de getoonde personen. 15% van de onderzoeksdoelgroep lijkt nog heel beperkt, maar geëxtrapoleerd naar de Nederlandse populatie gaat het hier dan wel om meer dan 2 miljoen mensen van 16 jaar en ouder.

Vergelijking van de scores ‘(helemaal) mee eens’ op de statements over de reguliere nieuwsmedia, van Totaal Nederland en de groep met stijgend wantrouwen (n=225).

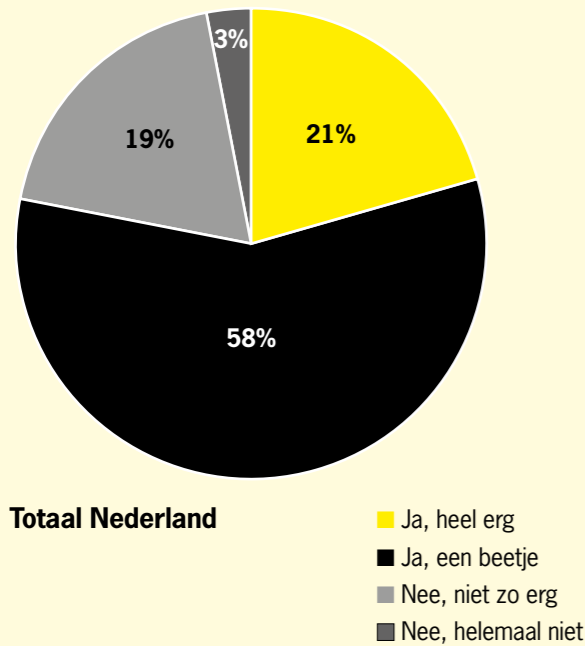

Zorgen onder alle bevolkingsgroepen over nepnieuws

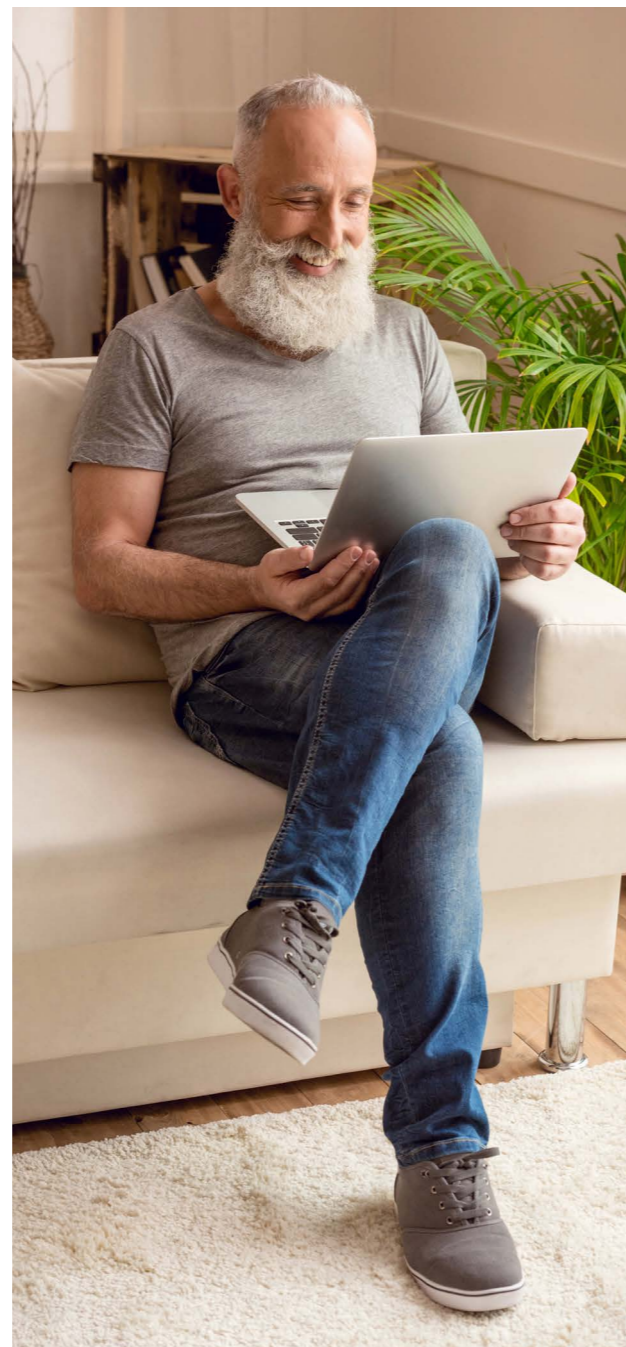
De hiervoor besproken groep gelooft niet meer zo in de onafhankelijkheid van de reguliere nieuwsmedia. Een ander probleem, met een meer wijdverbreide invloed, is de opkomst van

nepnieuws. De overgrote meerderheid van de Nederlanders maakt zich op zijn minst een beetje zorgen over nepnieuws en over wat dat betekent voor het beoordelen of nieuws dat zij tot zich nemen, wel echt waar is. Die zorgen zijn zeer universeel.

Heb je zorgen over dat het door nepnieuws moeilijker wordt om zeker te weten het nieuws dat je leest, hoort of ziet, echt waar is?

op sociale media worden vaak gecheckt door juist bij reguliere nieuwsmedia te kijken wat er daarover gezegd wordt (17% vaak/44% soms). Het minst controleren mensen of beelden gemanipuleerd zijn (met AI of fotobewerking, 11% vaak/32% soms) en checken zij wat er over een bericht op sociale media wordt gezegd (12% vaak/35% soms). Gelukkig geeft ook 8 op de 10 Nederlanders aan dat zij (vrijwel) nooit zelf een bericht delen als ze twijfelen of het wel waar is. 5% maakt het niet uit: zij delen zulke berichten vaak. Het kan natuurlijk ook zijn dat sommige respondenten hierbij denken aan het delen van grapjes, die overduidelijk niet waar zijn en ook niet als zodanig bedoeld zijn.

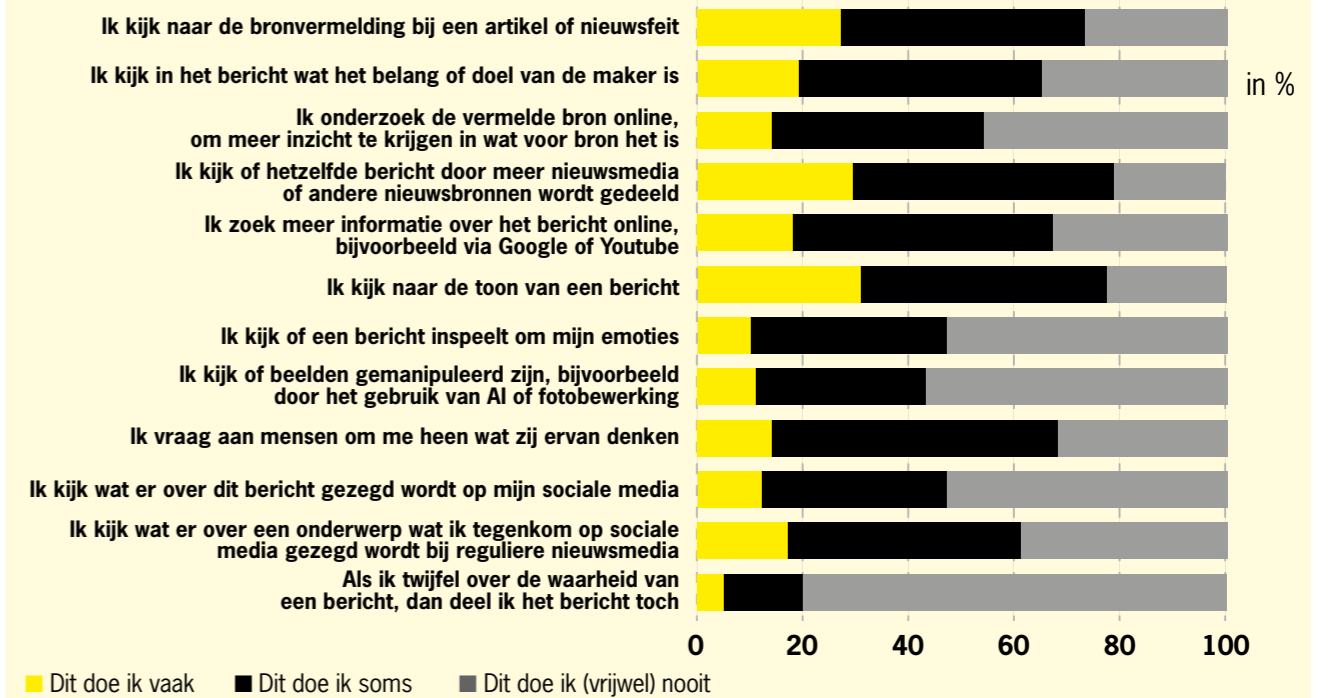

Checken van de waarheidsgetrouwheid van berichten nog geen ingebegane routine

Betekent dat dan ook dat men maatregelen toepast om te controleren of nieuwsberichten waar zijn of niet? Het simpele antwoord is: soms. De meeste maatregelen worden door iets minder dan de helft van de Nederlanders 'soms' toegepast. Het verschilt echter sterk per strategie, hoeveel mensen er gebruik van maken. De bronvermelding van een artikel of nieuwsfeit checken, doet ruim een kwart (27%) van de Nederlanders vaak en bijna de helft (46%) soms. Kijken wat het belang of doel van de maker van een bericht is, is veel minder ingeburgerd: 19% doet dat vaak, 46% soms. De vermelde bron online onderzoeken, om inzicht te krijgen in wat voor bron het is, doet men ook minder vaak (14% vaak, 40% soms). Het vaakst kijkt men of hetzelfde bericht door meer nieuwsbronnen wordt gedeeld (29% vaak/49% soms) en wat de toon van het bericht is (31% vaak/47% soms).

Soms wordt de mening van andere mensen gevraagd om te toetsen hoe zij over een bericht denken (14% vaak/54% soms) en nieuwsberichten

Welke maatregelen neem je zelf om te controleren of nieuwsberichten echt waar zijn, of nep zijn, Totaal Nederland?

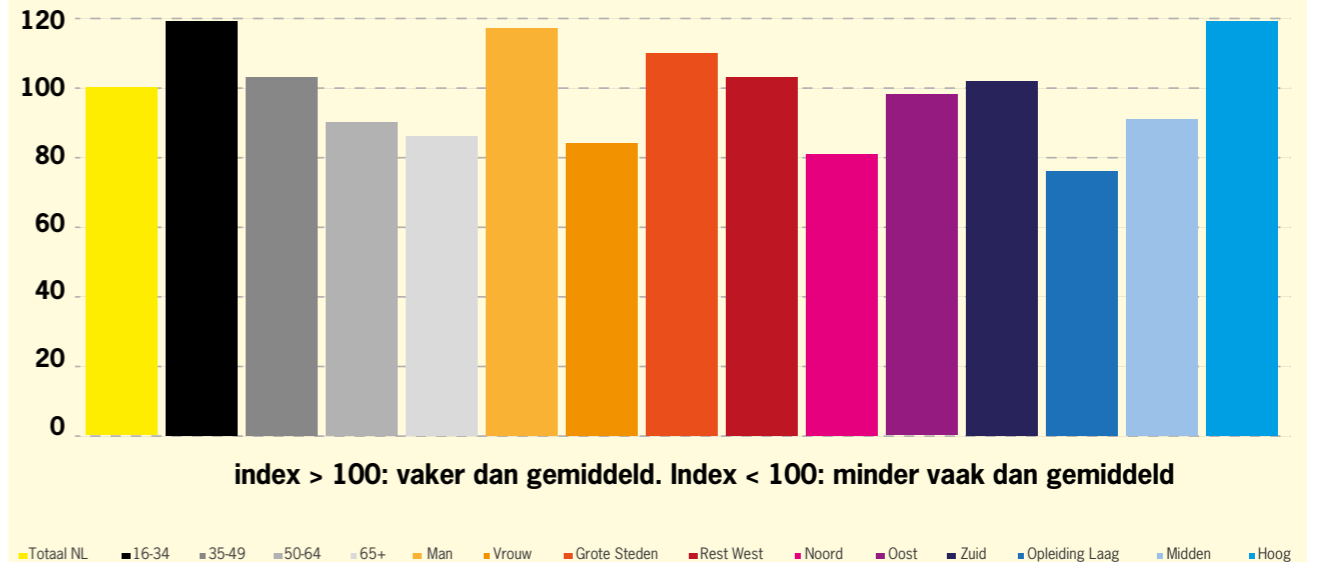

Jongeren, mannen en hoogopgeleiden controleren berichten vaker

Over het geheel genomen worden dergelijke maatregelen vaker toegepast door jongeren (16-34, index ten opzichte van de totale bevolking van

alle maatregelen opgeteld: 119), door mannen (index 117) en door hoogopgeleiden (index 119), terwijl lager opgeleiden ook hier weer het minst lijken te zijn toegerust met de vaardigheden om nepnieuws te herkennen (index 76).

Hoe vaak nemen burgers maatregelen om nieuwsberichten te controleren? Score 'doe ik vaak' voor alle 11 maatregelen opgeteld en deze optelling geïndexeerd versus Totaal Nederland.

Als we dan kijken wélke maatregelen deze groepen toepassen, zijn er wel verschillen. Jongeren kijken vaker naar de bronvermelding en onderzoeken de bron vaker online dan 50+-ers. Ook controleren jongere burgers vaker op manipulatie door AI of beeldbewerking en gebruiken zij vaker hun socials om te checken wat daar over het betreffende onderwerp wordt gezegd. Ook raadplegen zij vaker andere mensen en letten zij op of een bericht inspeelt op hun emoties. Mannen passen vergelijkbare maatregelen ook vaker toe, maar anders dan de jongeren, raadplegen zij niet vaker

andere mensen, maar letten zij wel vaker op de toon van het bericht. Hoogopgeleiden passen vrijwel alle maatregelen vaker toe dan minder hoogopgeleiden.

Zoomen we in op burgers die heel erg bezorgd zijn over nepnieuws, dan zien we dat deze burgers alle besproken maatregelen wel een stuk vaker toepassen, maar nog altijd doet maximaal 44% dat 'vaak' (de maximumscore onder Totaal Nederland ligt op 31%). Voor de meeste maatregelen geldt ook onder zeer bezorgde burgers, dat ze vaker niet dan wel worden toegepast. ←

→ De rol van journalisten

Waakhondfunctie van de journalist volgens 9 op de 10 Nederlanders belangrijke taak

Het observeren en waarheidsgetrouw rapporteren van gebeurtenissen ziet de Nederlander als de belangrijkste taak van journalisten (86%), samen met het op een begrijpelijke manier uitleggen van ingewikkelde zaken (85%). 8 op de 10 Nederlanders is daarnaast van mening dat tot de belangrijkste taken van journalisten horen: de overheid controleren en onderzoeken, dingen die gebeuren in de wereld analyseren en achtergronden verschaffen en alles wat maatschappelijk relevant is zichtbaar maken bij het grote publiek.

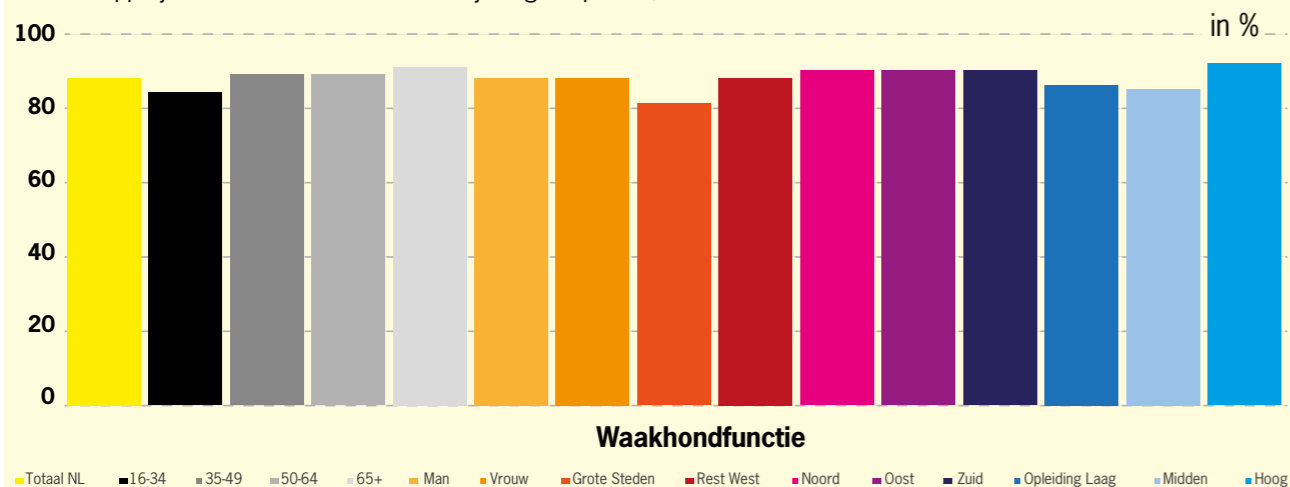
Ook 'schandalen aan de kaak stellen', 'mensen een stem geven' en 'het bedrijfsleven controleren en onderzoeken' en 'verhalen vertellen over de wereld' zijn voor veel Nederlanders (tussen 72% en 76%) belangrijke taken van de journalist.

In de middenmoot vinden we de taken 'de bevolking iets leren' (62%), 'tolerantie en culturele diversiteit bevorderen' (57%) en ook: 'zoveel mogelijk lezers, kijkers en luisteraars bereiken' (53%).

Aanmerkelijk minder Nederlanders vinden het een belangrijke taak van journalisten om de publieke

In hoeverre vind jij de onderstaande taken van een journalist wel of niet belangrijk?

Percentages Heel erg belangrijk + belangrijk in de Totale Nederlandse bevolking, voor minimaal 1 van de 3 taken die bij de waakhondfunctie horen (overheid controleren en onderzoeken, bedrijfsleven controleren en onderzoeken, en alles wat maatschappelijk relevant is zichtbaar maken bij het grote publiek)

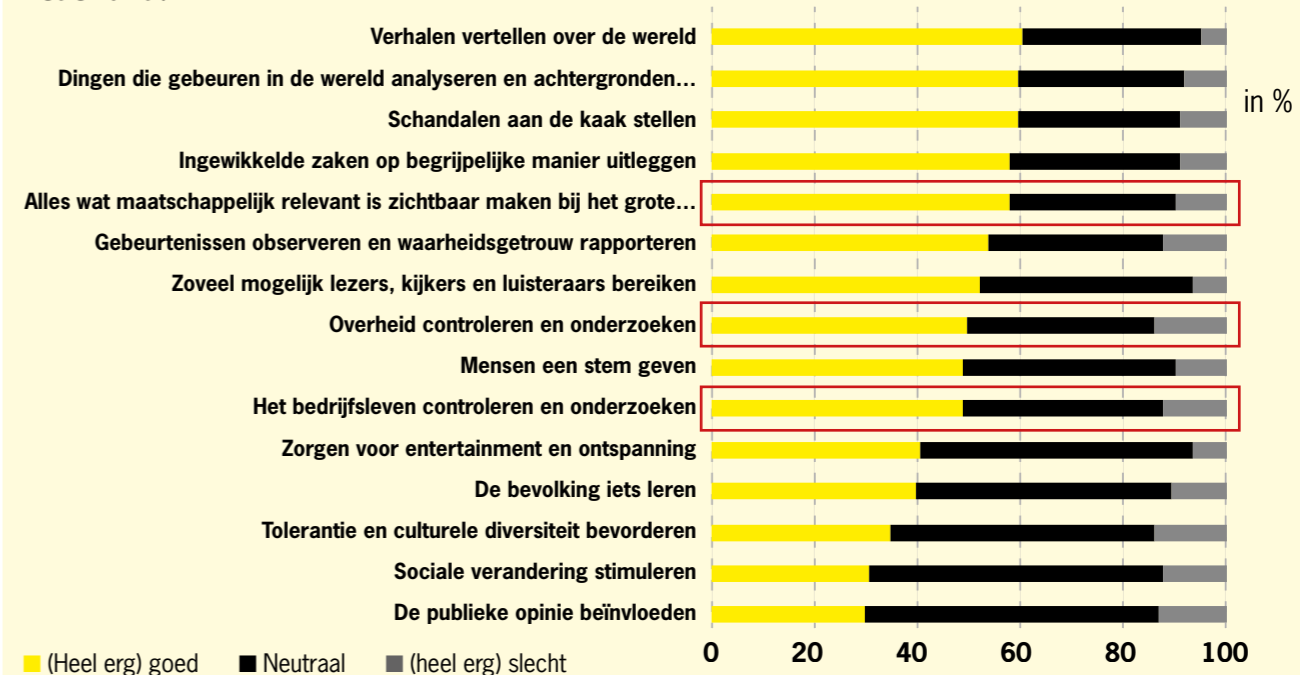
In hoeverre vind jij de onderstaande taken van een journalist wel of niet belangrijk? Percentages Heel erg belangrijk + belangrijk in de totale Nederlandse bevolking.

opinie te beïnvloeden (25%), advies te bieden over zaken al kooktips, geldtips of gezondheid (31%) en te zorgen voor entertainment en ontspanning

(37%). Ook het stimuleren van sociale verandering vinden minder dan de helft van de Nederlanders een belangrijke taak van journalisten (46%).

Scores op de mate waarin journalisten de taken van een journalist goed uitvoeren - Totaal Nederland.

Journalistiek minder serieuze aangelegenheid voor jongeren en inwoners grote steden

Er liggen wel nuances in de 16 onderzochte taken van de journalist: 16-34 jarigen vinden vrijwel de meeste taken minder belangrijk dan oudere groepen, maar dat geldt niet voor 'verhalen vertellen over de wereld', 'de bevolking iets leren', 'tolerantie en culturele diversiteit bevorderen',

'sociale verandering stimuleren' en 'de publieke opinie beïnvloeden'. Op de taken die wat lichter zijn en meer een entertainmentgehalte hebben, scoort deze jongste leeftijdsgroep juist hoger dan oudere groepen. Samengevat zouden we kunnen stellen dat de journalistiek voor jongeren een wat minder serieuze rol heeft dan voor oudere bevolkingsgroepen. Ditzelfde beeld geldt ook voor de inwoners van de grote steden.

Vrouwen vinden veel journalistieke taken belangrijker dan mannen. Het betreft dan vooral de socialere taken van de journalistiek: mensen een stem geven, verhalen vertellen over de wereld, de bevolking iets leren, tolerantie bevorderen en sociale verandering stimuleren.

Journalisten kunnen hun waakhondfunctie volgens burgers nog wel beter uitvoeren

Daar waar burgers een bepaalde journalistieke taak belangrijk vinden, maar niet vinden dat journalisten deze taak goed uitvoeren, ontstaat een spanningsveld. Over de mate waarin journalisten hun taken goed uitvoeren, zijn burgers minder uitgesproken dan over hoe belangrijk die taken zijn. Tussen de 50% en 60% van hen vindt dat journalisten hun belangrijke taken goed uitvoeren. Dat betekent niet dat 40% tot 50% vindt dat ze dat niet goed doen: de meeste burgers oordelen neutraal. Een slechte score krijgen journalisten op de belangrijke taken van zo'n 9% tot 14% van de Nederlanders. Daarbij zijn de slechtste beoordelingen wel voor de zeer belangrijke taken 'overheid controleren en onderzoeken' (14% (heel erg) slecht), 'gebeurtenissen observeren en waarheidsgetrouw rapporteren' (12% (heel erg) slecht), 'het bedrijfsleven controleren en onderzoeken' (12% (heel erg) slecht) en voor 'tolerantie en culturele diversiteit bevorderen' (ook 14% (heel erg) slecht) en 'de publieke opinie beïnvloeden' (13% (heel erg) slecht).

De taken die horen bij de waakhondfunctie (zie rode kaders in grafiek op pag. 21) zijn niet de taken die journalisten volgens burgers het best uitvoeren. Vooral de controlefunctie richting overheid en bedrijfsleven, lijken in de ogen van burgers voor verbetering vatbaar.

Als we de beoordeling van de taakuitvoering combineren met het belang dat burgers eraan hechten, is wel duidelijk dat journalisten in de ogen van burgers vooral die taken goed uitvoeren, die zij ook belangrijk achten. Taken met een groot belang én een goede taakuitvoering vinden we in de grafiek op pag. 24 in het kwadrant rechtsboven. Taken met een beperkt belang en een matige taakuitvoering vinden we linksonder. Vooral het beïnvloeden van de publieke opinie scoort op beide dimensies laag: men vindt niet dat journalisten dit goed doen, maar men vindt het ook niet belangrijk.

'Journalisten zouden vaker

positief, constructief nieuws

mogen bieden. Laten zien

waar er wel vooruitgang

wordt geboekt naar een

rechtvaardiger, eerlijker,

duurzamer wereld, zodat

mensen niet in apathie en

wanhoop vervallen door het

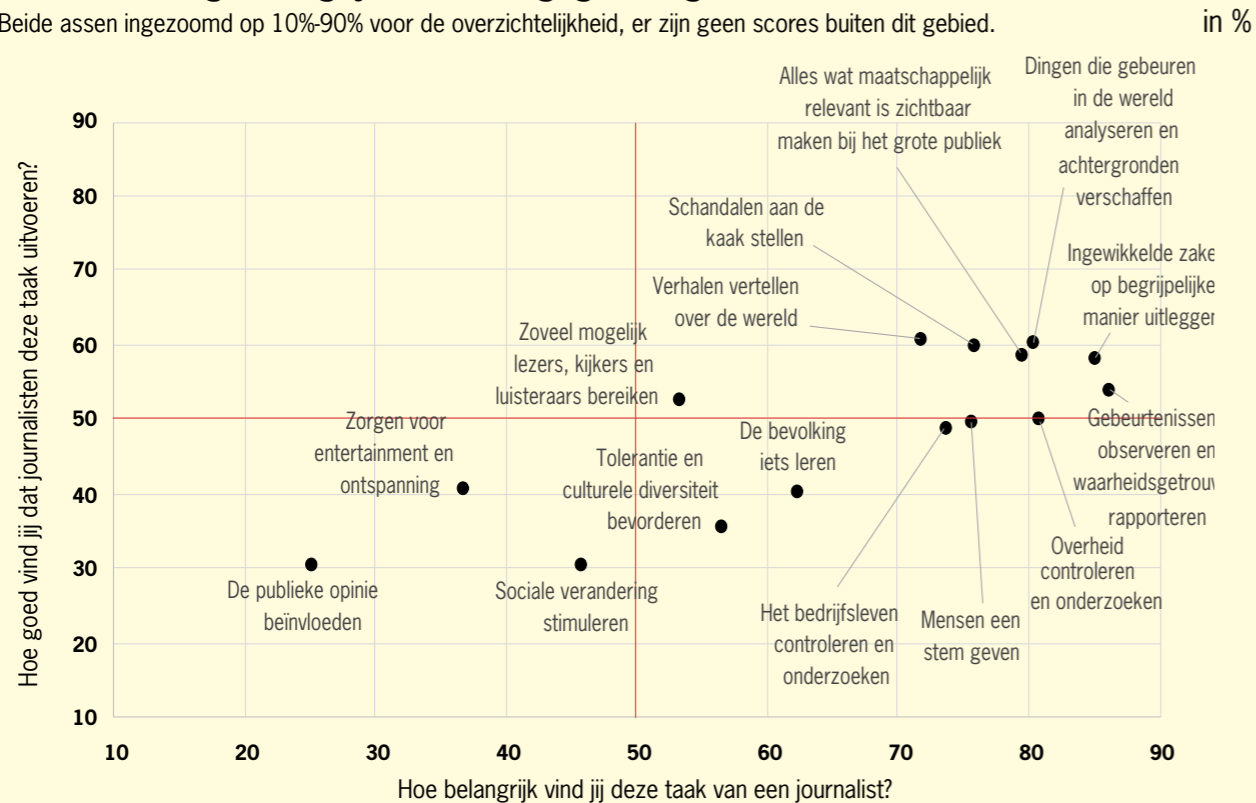
alleen maar tonen van wat

er mis is en mis gaat'

Een minder gewenst kwadrant is het kwadrant op pag. 24: hier vinden we taken die de burger belangrijk vindt, maar die journalisten niet goed uitvoeren. 'Tolerantie en culturele diversiteit bevorderen' en 'de bevolking iets leren' bevinden zich in dit kwadrant, en de waakhond-taken 'overheid controleren en onderzoeken' en 'het bedrijfsleven controleren en onderzoeken' bevinden zich echt op het randje van dit kwadrant, net als 'mensen een stem geven'. Deze taken zouden meer aandacht van de journalistiek moeten krijgen, volgens de Nederlandse burgers.

Scores (heel erg) belangrijk en (heel erg) goed uitgevoerd, Totaal Nederland.

Beide assen ingezoomd op 10%-90% voor de overzichtelijkheid, er zijn geen scores buiten dit gebied.

In sommige bevolkingsgroepen vallen er meer taken duidelijker in het kwadrant rechtsonder. In de leeftijdsgroep 16-34 jaar bijvoorbeeld vindt maar 39% dat journalisten de overheid goed controleren en onderzoeken. Ook het controleren en onderzoeken van het bedrijfsleven scoort in deze jonge groep burgers maar 41%. Dat is een groot verschil met oudere bevolkingsgroepen. Op bijna alle taken, en zeker op de belangrijke, vinden jongere burgers de taakuitvoering van journalisten minder goed dan oudere burgers. Op enkele taken oordelen jongeren juist positiever dan oudere burgers: 'de publieke opinie beïnvloeden', 'zorgen voor entertainment en ontspanning' en 'de bevolking iets leren'.

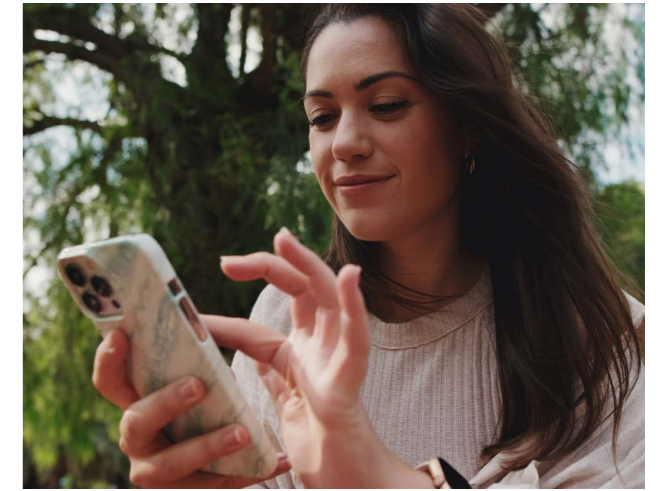
Mannen en vrouwen zijn het ook niet helemaal met elkaar eens op dit gebied. Mannen vinden meer dan vrouwen dat journalisten de overheid goed controleren en onderzoeken (54% vs. 45%) en dat zij sociale verandering stimuleren (33% vs. 28%). Vrouwen vinden juist meer dan mannen dat journalisten alles wat maatschappelijk relevant is zichtbaar maken bij het grote publiek (61% vs. 56%), zoveel mogelijk lezers, kijkers en luisteraars trekken (57% vs. 47%), verhalen vertellen over de

wereld (64% vs. 57%) en ingewikkelde zaken op een begrijpelijke manier uitleggen (60% vs. 55%).

Zoals we op veel vlakken eerder al gezien hebben, is regionaal gezien het meest in het oog springende verschil dat de inwoners van de grote steden een stuk kritischer zijn dan de inwoners buiten de grote steden. Dat hangt vermoedelijk samen met de demografische opbouw van de bevolking in de grote steden, waar relatief veel jongeren wonen, maar dat zal niet de enige verklaring zijn. In de grote steden vindt men vooral minder dan gemiddeld dat journalisten alles wat maatschappelijk relevant is zichtbaar maken bij het grote publiek (50% vs. 58% in Totaal Nederland), dat zij dingen die gebeuren in de wereld analyseren en achtergronden verschaffen (50% vs. 60% in Totaal Nederland), dat zij ingewikkelde zaken op een begrijpelijke manier uitleggen (50% vs. 58% in Totaal Nederland) en dat zij mensen een stem geven (42% vs. 49% in Totaal Nederland).

De verschillen tussen opleidingsniveaus zijn op dit onderwerp verrassend klein en soms lastig te duiden: zo oordeelt de groep met een gemiddeld opleidingsniveau minder positief over de taakuitvoering van journalisten als het

gaat om het observeren en waarheidsgetrouw rapporteren van gebeurtenissen, in vergelijking met zowel de lager- als de hogeropgeleiden (midden: 48%, laag: 59% en hoog: 57% (heel erg) goede taakuitvoering). Lager opgeleiden vinden het vaakst dat journalisten sociale verandering stimuleren (35%, versus 30% ondergemiddeld en 28% onder hoog opgeleiden), en ook vinden zij het vaakst dat journalisten zoveel mogelijk lezers, kijkers en luisteraars bereiken. Over het geheel genomen zijn mensen van verschillende opleidingsniveau het echter grotendeels met elkaar eens wat betreft de taakuitvoering door journalisten. ←

→ Het belang en de positie van journalisten in de samenleving

4 op de 5 burgers kent géén voorbeelden van journalistieke invloed op de samenleving

82% van de Nederlanders zegt geen voorbeelden te kennen van situaties waarin een journalist met zijn of haar werk invloed heeft gehad op de samenleving. 18% is wel bekend met zulke voorbeelden.

De voorbeelden die mensen noemen zijn zeer divers, van Watergate tot de Panama Papers, het geven van stemadvies, het blootleggen van verkiezingsfraude tot de verslaggeving rondom het The Voice-schandaal en de vele verhalen over grensoverschrijdend gedrag die daarna volgden. Het Toeslagenschandaal en de invloed van Peter R. de Vries worden door zeer veel mensen benoemd.

Een nog kleinere groep burgers (8%) kent voorbeelden van journalistieke invloed in de eigen directe omgeving. De hier genoemde voorbeelden zijn zo divers als de woonplaatsen waar de respondenten vandaan komen: van de aardbevings- en gaswinningsproblematiek tot Tata Steel, lokale bouwplannen, softdrugsbeleid, waterstanden, asielopvanglocaties en zwerfvuil. Maar ook lokaal wordt het thema Corona het meest genoemd, en ook de impact die journalisten hebben op de meningen van andere mensen in de eigen directe omgeving.

Slecht 1 op de 5 burgers kent dus voorbeelden van invloed van journalisten op de samenleving, maar daarbij zijn de voorbeelden die genoemd

worden lang niet altijd positief van toon. Veel respondenten noemen voorbeelden als: "bij bv de verkiezingen laten ze te veel hun eigen voorkeur als het juiste zien, waardoor veel mensen zich laten beïnvloeden", en: "Steeds de immigranten slecht in het nieuws zetten" of juist: "Al die woke shit". Er worden veel kritische kanttekeningen geplaatst door burgers, bijvoorbeeld dat journalisten een eenzijdig beeld schetsen van de situatie in Gaza of steeds immigranten te slecht, of juist weer te positief in het nieuws zetten. De rol van journalisten in de framing van de Coronapandemie wordt ook vaak kritisch benoemd. Journalisten en mediakanalen die vaak expliciet worden benoemd in relatie tot het hebben van invloed, zijn Peter R. de Vries, Tim Hofman en Follow The Money. Oudere burgers kennen veel vaker dergelijke voorbeelden dan jongere burgers, en hoog opgeleiden ook vaker dan lager opgeleiden.

De journalistieke code is inhoudelijk bij de Nederlandse burger erg onbekend

Slechts heel weinig burgers zijn inhoudelijk op de hoogte van de journalistieke code (11% weet 'ongeveer wat daarin staat'). De groep die wel weet van het bestaan van de journalistieke code, maar niet wat er in staat, is aanzienlijk groter (50%). 38% weet niet van het bestaan van de journalistieke code. Oudere burgers zijn nauwelijks beter op de hoogte van dit onderwerp dan jongere en ook regionaal zijn er geen verschillen. Hoger opgeleiden zijn wel vaker op de hoogte (17% inhoudelijk, 52% weet dat de code bestaat 31% weet dat niet)

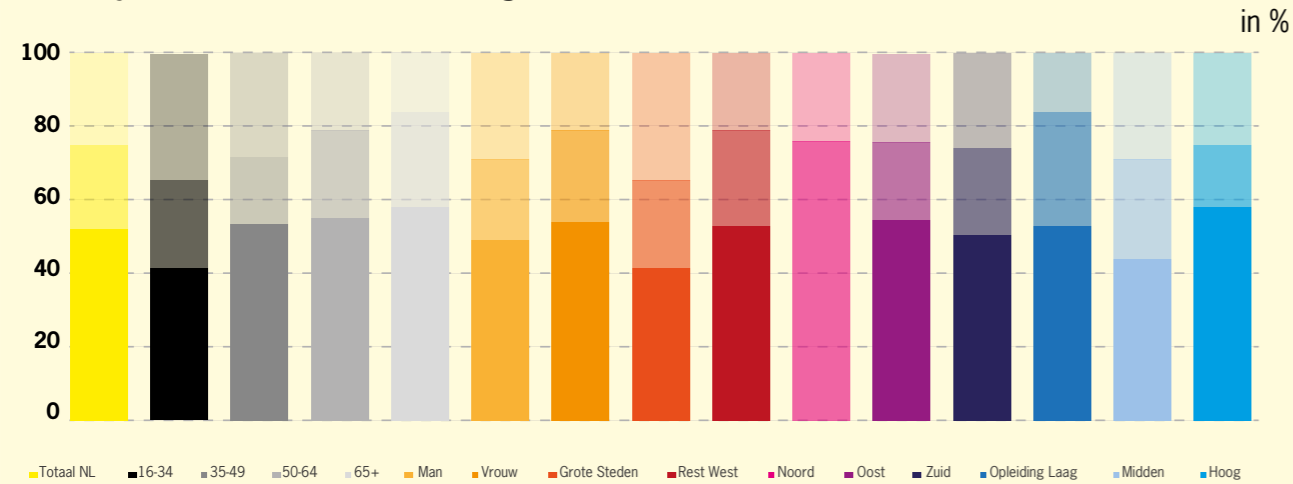
en vrouwen zijn als groep het minst goed op de hoogte (7% inhoudelijk, 48% weet dat de code bestaat en 45% weet dat niet).

Hier blijkt dat lezers van opiniebladen en gebruikers van bronnen voor onderzoeksjournalistiek beter op de hoogte zijn dan de gemiddelde Nederlander: deze mediaconsumenten weten veel vaker wel wat de journalistieke code inhoudt (30% onder

opiniebladenlezers, 28% onder gebruikers van bronnen voor onderzoeksjournalistiek).

Na een uitleg over de inhoud van de journalistieke code, denkt 52% van de burgers dat journalisten zich hier (meestal) wel aan houden, 25% denkt juist (meestal) niet. Zoals vaker zijn jongeren en inwoners van de grote steden hierover het meest kritisch.

In hoeverre ben je van mening dat journalisten zich (meestal) houden aan de journalistieke code (na uitleg over wat deze code inhoudt)

Boven: Journalisten houden zich hier naar mijn mening (meestal) aan
Midden: neutraal
Onder: Journalisten houden zich hier naar mijn mening (meestal) niet aan

Journalisten zijn belangrijk voor de democratie en kunnen trots zijn op hun beroep, vindt Nederland 69% van de mensen vindt dat journalisten belangrijk zijn voor de democratie en moeten worden beschermd en 76% vindt dat journalisten die in het buitenland werken belangrijk zijn voor onafhankelijke informatie over wat er in de wereld gebeurt. Bijna niemand (respectievelijk 5% en 3%) is het met deze stellingen oneens.

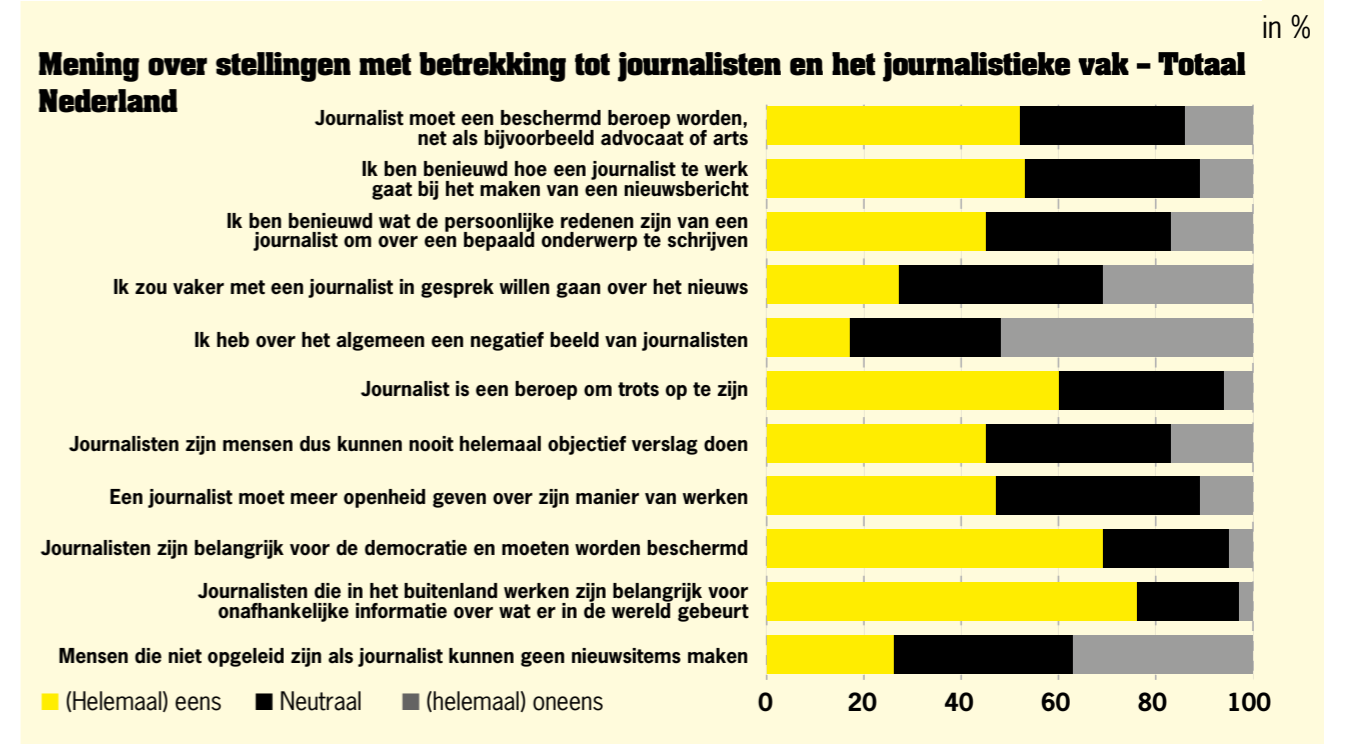
Wat verder opviel is dat over alle stellingen met betrekking tot het werk van journalisten 35 à 40% geen mening heeft of neutraal antwoordt. Naar de reden hiervoor zou verder onderzoek gedaan moeten worden, maar een aanname kan zijn, in relatie tot eerder gegeven antwoorden in dit onderzoek, dat mensen over het algemeen weinig kennis hebben van het werk van journalisten. Over het algemeen vinden Nederlanders wel dat journalist een beroep is om trots op te zijn: 60% is het daar (helemaal) mee eens en slechts 5% (helemaal) niet. Dat betekent niet dat burgers vinden dat je als journalist opgeleid moet zijn om nieuws te kunnen maken: hier is slechts 26% het (helemaal) mee eens en 37% is het hiermee (helemaal) oneens.

Andere stellingen waar meer dan de helft van de burgers het (helemaal) mee eens is, zijn daarnaast: 'journalist moet een beschermd beroep worden, net

als bijvoorbeeld advocaat of arts' (52% eens, 14% oneens) en 'ik ben benieuwd hoe een journalist te werk gaat bij het maken van een nieuwsbericht' (53% eens, 11% oneens). Dit laatste betekent overigens niet dat men ook vaker met een journalist in gesprek zou willen gaan over het nieuws: slechts 27% heeft daar oren naar (en 31% niet). Juist niet eens is men het met de (bewust omgekeerd geformuleerde!) stelling 'ik heb over het algemeen een negatief beeld van journalisten': 17% is het daarmee eens, 52% juist niet.

Neutraler is men over de stelling dat journalisten nooit helemaal objectief verslag kunnen doen omdat zij ook maar mensen zijn (45% eens, 38% neutraal, 17% oneens), de stelling dat journalisten meer openheid moeten geven over hun manier van werken (47% eens, 42% neutraal, 11% oneens) en de stelling 'ik ben benieuwd wat de persoonlijke redenen zijn van een journalist om over een bepaald onderwerp te schrijven (45% eens, 38% neutraal, 17% oneens).

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

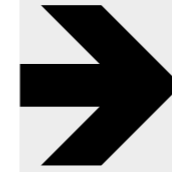
Het overwegend positieve beeld van journalisten en hun vak bestaat in alle bevolkingsgroepen, maar – in lijn der verwachting gezien alle eerder besproken onderzoeksuitkomsten – dit beeld is wel een stuk minder stevig onder 16-34 jarigen. Zij zijn het minst vaak van mening dat journalist een beschermd beroep moet worden (47% eens en 18% oneens). En hoewel er in deze groep nog wel een meerderheid vindt dat journalist een beroep is om trots op te zijn, is dat maar een nipte meerderheid (52%). Ook vinden deze jonge burgers minder vaak dat journalisten belangrijk zijn voor de democratie en beschermd moeten worden (60% vs. 69% Totaal Nederland) en vinden zij juist vaker dat je geen journalist hoeft te zijn om nieuwsitems te kunnen maken (34% vs. 26% Totaal Nederland). Hun beeld van wat nieuws is (bovenmatige interesse en consumptie van bijvoorbeeld lifestyle- en entertainmentnieuws) in combinatie met hun bovenmatige bekendheid met

en volgen van influencers zouden heel goed een rol kunnen spelen in deze toch wat afwijkende beeldvorming bij deze jonge groep burgers. Het is niet zo dat zij niet in journalisten geïnteresseerd zijn: samen met de 35-49 jarigen zijn zij juist meer geïnteresseerd om met een journalist in gesprek te gaan over het nieuws. Deze iets oudere groep 35-49 jarigen is het meest benieuwd hoe een journalist te werk gaat bij het maken van een nieuwsbericht (59% vs. 53% in Totaal Nederland).

De inwoners van de grote steden zijn het over de hele linie wel eens met mensen uit andere leefomgevingen. Alleen op 'journalist is een beroep om trots op te zijn' zijn zij minder positief: net als de jongeren is maar nét iets meer dan de helft het hiermee eens (53%). Ook zien zij wat minder het belang van journalisten die in het buitenland werken voor onafhankelijke informatie over wat er in de wereld gebeurt (67% vs. 76% Totaal Nederland). ←

Profielen

Uit het Nieuwswijsheid Onderzoek van DichterBijNieuws komen tal van interessante inzichten naar voren. Maar op basis van de onderzoeksresultaten zijn ook drie specifieke profielen te onderscheiden die in hun beantwoording bepaalde patronen laten zien. We lichten deze drie groepen - laagopgeleiden, wantrouwenden en jongeren - in dit document apart toe.

Laagopgeleiden

Onder de bevolkingsgroep van laagopgeleiden zien we vaker dat ze geen mening uitspreken over de voorgelegde stellingen en gestelde vragen. Ze zijn vaak minder kritisch over de taakuitvoering door journalisten en denken minder vaak dat journalisten zich niet goed aan de journalistieke code houden. Daarnaast kennen ze die journalistieke code veel minder goed dan burgers met een hoger opleidingsniveau en kennen ze ook beduidend minder vaak voorbeelden van situaties waarin een journalist invloed uitoefende op de samenleving.

In de ogen van laagopgeleiden is het meer dan voor andere bevolkingsgroepen een primaire taak van journalisten om kijkers, luisteraars en lezers te bereiken en ze vinden ook meer dan anderen dat journalisten die taak goed uitvoeren. De echt verdiepende taken (verhalen vertellen over de wereld, dingen die gebeuren in de wereld analyseren en achtergronden verschaffen) hebben juist minder hun belangstelling. Ze zijn over het geheel genomen wat minder vaak dan anderen ermee oneens dat journalisten hun taken goed uitvoeren; ze oordelen vaker neutraal. Eén duiding hiervan is dat deze groep minder kritisch is – een andere duiding is dat ze genuanceerder oordelen vanuit het idee dat de ene journalist de andere niet is. Gezien de hogere 'neutrale scores' op heel veel vragen in dit onderzoek, lijkt de duiding dat deze groep minder kritisch is de meest aannemelijke.

Dit beeld van een groep die minder goed op de hoogte is en minder kritisch is, wordt verder ondersteund door de antwoorden op de vragen over de journalistieke code: laagopgeleiden zijn hier minder vaak mee bekend (5% kent de code inhoudelijk, versus 8% van de gemiddeld opgeleiden en 17% van de hoogopgeleiden. 49% heeft nooit van de code gehoord, versus 41% en 31%). Laagopgeleiden geloven daarnaast ook veel

minder vaak dat journalisten zich (meestal) niet aan de journalistieke code houden (16% niet versus 29% en 25% in de hogere opleidingsniveaus). Zij kennen minder vaak voorbeelden van invloed van journalisten (11%, tegenover 15% onder gemiddeld opgeleiden en 24% onder hoogopgeleiden) in de samenleving.

Laagopgeleiden vinden opvallend genoeg juist vaker dan andere groepen dat journalisten sociale verandering stimuleren (35% vs 30% en 28%).

Twee derde van de laagopgeleiden is het ermee eens dat Nederland niet zonder onafhankelijke, professionele journalistiek kan (Totaal Nederland 76%). Hoewel zij het wel met andere bevolkingsgroepen eens zijn dat journalist een beschermd beroep moet worden (53% eens versus 52% in totaal Nederland) en het daar zelfs wat minder vaak mee oneens zijn (16% oneens versus 25% in totaal Nederland), zijn ze minder nieuwsgierig naar hoe een journalist te werk gaat (43% versus 52% en 57% in de andere opleidingsgroepen) en hebben ze minder dan hoogopgeleiden interesse om met een journalist in gesprek te gaan over het nieuws (11% vs 18%).

Ze vinden net zo vaak als anderen dat journalist een beroep is om trots op te zijn. Ze zijn het er minder vaak mee eens dat journalisten ook maar mensen zijn en daardoor nooit helemaal objectief kunnen zijn. Daarnaast vinden ze minder vaak dat weerstand, heftige en haatvolle berichten bij het vak van journalist horen (18% versus 25% onder burgers met hogere opleidingsniveaus).

Over de gehele linie kunnen we de conclusie trekken dat laagopgeleiden minder kritisch zijn ten aanzien van journalisten, maar ook minder nieuwsgierig en minder bezorgd, vooral in vergelijking met hoogopgeleiden. Deze minder

kritische houding vertaalt zich niet door naar een lagere mate van wantrouwen jegens de reguliere nieuwsmedia. Binnen deze bevolkingsgroep is het vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia gemiddeld en de mate waarin dat vertrouwen de afgelopen jaren is gedaald ook.

Opvallend is dat laagopgeleiden zichzelf niet meer of minder dan andere herkennen in de mensen die zij zien in de berichten van de reguliere nieuwsmedia, maar hun ideeën wél minder herkennen dan burgers met andere opleidingsniveaus (27% versus 33% en 41%). Zij zijn het wel iets minder vaak dan hoog opgeleiden oneens met de stelling dat je beter alternatieve nieuwsmedia kunt raadplegen (28% versus 31% en 40%) en vinden minder dan alle anderen dat je meerdere bronnen moet gebruiken (66% vs 75% en 84%).

Tot slot gebruiken laagopgeleiden voor hun nieuwsvoorziening vaker dan andere groepen papieren kranten en TV, veel minder vaak nieuwssites en -apps. Ze zijn vaker geïnteresseerd in nieuws over gewone gebeurtenissen bij gewone mensen (65% versus 57% en 48%). Laag opgeleiden vinden nieuws volgen wel belangrijk (86% versus 81% en 89%) en volgen het net zo vaak als anderen (96%), maar noemen over de hele linie veel minder redenen waarom ze dat doen.

Burgers met groot en groeiend wantrouwen

De hierboven beschreven groep van burgers met een relatief groot en groeiend wantrouwen jegens de reguliere media, die 15% van de totale Nederlandse bevolking uitmaakt, gelooft minder dan anderen dat Nederland niet zonder onafhankelijke, professionele journalistiek kan (69% eens versus 76% Totaal Nederland, 8% oneens versus 3% Totaal Nederland). Zij geloven juist sterk in een beïnvloeding van de reguliere nieuwsmedia van buitenaf (62% eens versus 36% Totaal Nederland) en slechts 10% van hen gelooft dat de meeste nieuwsberichten van de reguliere nieuwsmedia onafhankelijk zijn (44% in Totaal Nederland).

Meer dan de helft van hen is het er mee eens dat er voor de meeste nieuwsitems in de reguliere media weinig onderzoek wordt gedaan en velen van hen herkennen hun ideeën niet (40%) en zichzelf

ook niet (48%) in de berichtgeving van de reguliere nieuwsmedia. Verrassend genoeg kennen zij best vaak voorbeelden van situaties waarin journalisten invloed hadden op de samenleving (25% kent voorbeeld, versus 18% in Totaal Nederland). In de open antwoorden zien we vrij vaak voorbeelden terugkomen waarin de respondent zich kritisch uitlaat over die invloed van journalisten (ze geven een gekleurd beeld en beïnvloeden daarmee het denken over een onderwerp op een manier die de respondent niet goed vindt). Het is aannemelijk dat deze kritische, scherpe open antwoorden afkomstig zijn uit juist deze groep met groot en groeiend wantrouwen.

Ook naar journalisten toe is deze bevolkingsgroep kritisch en minder positief. Slechts 37% van hen onderschrijft de stelling dat journalist een beschermd beroep moet worden (52% in Totaal Nederland) en 38% heeft over het algemeen een negatief beeld van journalisten (17% in Totaal Nederland).

Opvallend genoeg zijn zij nieuwsgierig en bereid om zich te verdiepen in het werk en de beweegredenen van de journalist: 32% zou met een journalist in gesprek willen gaan over het nieuws, 53% is benieuwd hoe een journalist te werk gaat bij het maken van een nieuwsbericht en 51% is benieuwd naar de persoonlijke redenen van een journalist om over een bepaald onderwerp te schrijven. Die scores zijn in lijn met het landelijk gemiddelde. Zij zijn het er dan ook (zeer) mee eens dat een journalist meer openheid moet geven over zijn manier van werken (68% versus 47% Totaal Nederland).

Zoals te verwachten viel is deze groep minder positief over het belang van journalisten voor de democratie: 54% is het daarmee eens, 13% is het daarmee oneens (69% en 5% in Totaal Nederland). Deze groep van zo'n 2 miljoen Nederlanders zou je dus kunnen omschrijven als uiterst kritisch. De groep heeft zeker niet vanzelfsprekend de overtuiging dat journalisten en regulier nieuws onafhankelijk en belangrijk zijn, maar lijkt ook zeker niet de deur helemaal dicht te hebben gedaan voor communicatie. Zij zijn scherp kritisch, maar ook nieuwsgierig en geïnteresseerd in de beweegredenen en werkwijzen van journalisten. Dat

biedt kansen om door contact en het gesprek aan te gaan, hun beeldvorming te veranderen.

Jongeren

Jongeren in de leeftijd van 16 tot 34 jaar maken 27% van de totale bevolking van Nederland (16+) uit. Zoals het onderzoek duidelijk uitwijst, hebben zij vaak een heel eigen kijk op nieuws en op journalistiek. Ze zijn minder dan ouderen bezig met het nieuws, en hebben er een andere kijk op. Ze vinden het minder belangrijk om het nieuws te volgen (75% versus 85% Totaal Nederland) en zijn in de meeste nieuwssoorten ook duidelijk minder geïnteresseerd. De 'lichtere' nieuwssoorten zoals entertainmentnieuws en lifestylenieuws, vinden jongeren juist bovengemiddeld interessant. Ze zijn veel minder geïnteresseerd in lokaal nieuws en in nieuws over gewone gebeurtenissen bij gewone mensen.

Het belang van journalistiek wordt door jongeren minder gezien dan door andere leeftijdsgroepen. 64% van hen vindt dat Nederland niet zonder onafhankelijke, professionele journalistiek kan (76% Totaal Nederland) en ze zijn er iets minder van overtuigd dat de meeste nieuwsberichten

van reguliere nieuwsmedia onafhankelijk zijn (39% versus 44% Totaal Nederland) – ze staan dan ook iets meer open voor alternatieve nieuwsmedia (26% eens versus 18% Totaal Nederland dat

'Ik vind Tim Hofman niet

per se een journalist. Maar

zijn programma en

onderzoeken naar The Voice

hebben een hele grote invloed

gehad op de samenleving'

je voor onafhankelijk nieuws bij de alternatieve nieuwsmedia moet zijn).

Het is niet dat zij zichzelf en hun ideeën niet herkennen in de reguliere nieuwsmedia, of zelfs dat zij minder vertrouwen hebben in de reguliere nieuwsmedia: op deze stellingen scoren jongeren conform het landelijk gemiddelde. Er is bij hen wel iets vaker in de afgelopen jaren sprake van een dalend vertrouwen: meer dan andere leeftijdsgroepen hebben zij wat aan vertrouwen ingeboet (46% gedaald vertrouwen versus 40% Totaal Nederland).

Jongeren kennen minder dan anderen voorbeelden van de invloed van journalisten op de samenleving (10% versus 18% Totaal Nederland) en denken het minst vaak dat journalisten zich aan de journalistieke code houden (41% versus 52% Totaal Nederland). Ze hebben iets vaker een negatief beeld van journalisten en vinden iets minder vaak dat journalist een beroep is om trots op te zijn. Ze vinden dan ook minder vaak dat journalisten belangrijk zijn voor de democratie en

'Ik heb geen specifiek

voorbeeld van hoe

journalistiek de wereld

verandert. Maar door een

artikel in de krant wordt er

verder onderzoek gedaan en

komen er daardoor zaken

aan het licht die niet door de

beugel kunnen of juist wel'

beschermd zouden moeten worden.

Het nieuws bereikt jongeren vaak op andere wijze dan andere leeftijdsgroepen. Zij gebruiken voor hun nieuwsvoorziening veel vaker dan oudere burgers online videoplatforms en social media, en veel minder vaak de meer traditionele nieuwskanalen zoals televisie en papieren krant. Binnen de sociale media zijn voor de jongeren - wel nog altijd na de sociale kanalen van de reguliere nieuwsmedia - satirici en influencers de belangrijkste bronnen van nieuws (reguliere nieuwsmedia: 77%, satirici 30%, influencers 27%). Zij zien andere bronnen van nieuws dan oudere burgers en het lijkt aannemelijk dat dat een rol speelt in hun beeldvorming omtrent nieuws en journalisten.

Zij zien dan ook een iets andere rol voor journalisten in de samenleving. 16-34 jarigen vinden vrijwel de meeste taken van journalisten minder belangrijk dan oudere groepen. Dat geldt niet voor de taken 'verhalen vertellen over de wereld', 'de bevolking iets leren', 'tolerantie en culturele diversiteit bevorderen', 'sociale verandering stimuleren' en 'de publieke opinie beïnvloeden'. Op de taken die wat lichter zijn en meer een entertainmentgehalte hebben, scoort deze jongste leeftijdsgroep juist hoger dan oudere groepen.

Niet alleen hebben ze een ander beeld van welke taken journalisten zouden moeten vervullen, maar ze oordelen ook anders over de kwaliteit van de taakuitvoering door journalisten. Jongeren vinden dat journalisten de belangrijke controletaken minder goed uitvoeren: 39% vindt dat journalisten de overheid goed controleren en onderzoeken. Ook het controleren en onderzoeken van het bedrijfsleven scoort in deze jonge groep burgers maar 41%. Dat is een groot verschil met oudere bevolkingsgroepen.

Op bijna alle taken, en zeker op de belangrijke, vinden jongere burgers de taakuitvoering van journalisten minder goed dan oudere burgers. ←

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd vanuit het project DichterBijNieuws. Dit initiatief van Netwerk Mediawijsheid moet nieuwswijsheid en persvrijheid samenbrengen. Binnen dit project werken tal van partners, van bibliotheken tot mediapartijen, samen om burgers te helpen zich bewust te worden van de uitdagingen rondom persvrijheid en persveiligheid en hen te stimuleren actief bij te dragen aan een positieve verandering.

Driekwart van de burgers vindt dat Nederland niet zonder onafhankelijke, professionele journalistiek kan. Slechts 1 op de 5 burgers gelooft dat je beter alternatieve nieuwsmedia kunt raadplegen. 36% van de Nederlanders denkt dat de reguliere nieuwsmedia beïnvloed worden van buitenaf, bijvoorbeeld door bedrijven of de overheid.

Uit het onderzoek blijkt dat de Nederlandse burger sterk overtuigd is van het belang van onafhankelijke journalistiek. Driekwart van de Nederlanders vindt dat we niet zonder kunnen, terwijl slechts 3% het daar (helemaal) niet mee eens is. Er zijn wel groepen in de bevolking onder wie die overtuiging minder sterk is: 64% van de 16-34 jarigen is het (helemaal) eens met de stelling dat Nederland niet zonder onafhankelijke, professionele journalistiek kan. Dit betekent niet dat eenzelfde grote groep burgers de reguliere nieuwsmedia als onafhankelijk beschouwt: 36% denkt dat berichten in de reguliere nieuwsmedia worden gecontroleerd en beïnvloed van buitenaf. Slechts 26% denkt dat (helemaal) niet. Er zijn dus bij ruim 1 op de 3 Nederlanders twijfels over de onafhankelijkheid van nieuwsberichten van de reguliere nieuwsmedia.

Dat je, in plaats van reguliere media te gebruiken, beter kan uitwijken naar alternatieve nieuwsmedia² vindt 1 op de 5 burgers. Onder jongeren (16-34), mannen en inwoners van de grote steden is de voorkeur voor alternatieve nieuwsmedia het grootst: in alle drie deze groepen gaat het om ongeveer 25%.

Bij ruim een kwart van de bevolking leeft het beeld dat er weinig onderzoek wordt gedaan voor de meeste nieuwsitems in reguliere media (28% (helemaal) mee eens). Dat beeld is het sterkst onder 16-34 jarigen (32%), mannen (34%),

inwoners van de grote steden (32%) en de regio Zuid (31%) en hoog opgeleiden (31%). De overgrote meerderheid van de Nederlanders maakt zich zorgen over nepnieuws en of het nieuws dat zij tot zich nemen wel echt waar is. Burgers zijn het er dan ook in grote meerderheid over eens dat je het beste verschillende nieuwsbronnen kunt gebruiken, maar lang niet iedereen voert dit daadwerkelijk uit.

40% van de Nederlanders heeft minder vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia dan voorheen – onder jongeren en hoogopgeleiden is die daling sterker

Hoewel Nederlandse burgers nog altijd in grote mate en in alle bevolkingsgroepen gebruik maken van reguliere nieuwsmedia voor hun nieuwsvoorziening, en de interesse voor alternatieve nieuwsmedia over het algemeen laag is, zien we wel dat er sprake is van een daling in het vertrouwen van Nederlanders in de reguliere nieuwsmedia in de laatste jaren. 40% van de Nederlanders heeft minder vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia dan voorheen.

Als we de groep isoleren die weinig vertrouwen heeft in de reguliere nieuwsmedia én bij wie dat vertrouwen in de laatste jaren ook gedaald is,

² Het begrip: Alternatieve nieuwsmedia is in het onderzoek aan de respondenten toegelicht aan de hand van de toevoeging:

'bijvoorbeeld Blickbx en De Andere Krant'.

zien we dat dit 15% van de totale Nederlandse bevolking betreft. Dat komt neer op circa 2 miljoen burgers in de leeftijd van 16 jaar en ouder. Zij waren het (helemaal) eens met de stelling: “mijn vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia is de afgelopen jaren kleiner geworden” en zijn het ook (helemaal) oneens met de stelling “Ik heb veel vertrouwen in de reguliere nieuwsmedia”.

We zien in deze groep iets meer mannen en gemiddeld opgeleiden. Maar verder is hun profiel niet anders dan dat van Totaal Nederland. Hoewel deze groep nog relatief beperkt van omvang is, is het wel een teken aan de wand dat deze groep met ‘stijgend wantrouwen in de reguliere nieuwsmedia’ het veel minder belangrijk vindt om het nieuws te volgen dan anderen en zodoende ook 12% nieuwsmijders bevat (versus slechts 4% in de totale bevolking). Zij ervaren ook een veel sterkere negatieve invloed van nieuws op hoe zij zich voelen.

Het is ook in deze groep burgers dat een meerderheid denkt dat de reguliere nieuwsmedia worden gecontroleerd en beïnvloed van buitenaf én dat de meeste nieuwsberichten in deze mediakanalen niet onafhankelijk zijn en zonder grondig onderzoek tot stand komen. Deze mensen herkennen hun eigen ideeën niet in de reguliere nieuwsmedia en herkennen ook zichzelf niet in de getoonde personen.

9 op de 10 Nederlandse burgers vindt de waakhondfunctie van journalisten belangrijk.

De rol van journalisten is volgens burgers in de eerste plaats het observeren en waarheidsgetrouw rapporteren van gebeurtenissen (86%), samen met het op een begrijpelijke manier uitleggen van ingewikkelde zaken (85%). 8 op de 10 Nederlanders is daarnaast van mening dat tot de belangrijkste taken van journalisten horen: de overheid controleren en onderzoeken, dingen die gebeuren in de wereld analyseren en achtergronden verschaffen en alles wat maatschappelijk relevant is zichtbaar maken bij het grote publiek. De waakhondfunctie van journalisten - in onze peiling uitgevraagd aan de hand van 3 taken (‘overheid

controleren en onderzoeken’, ‘bedrijfsleven controleren en onderzoeken’ en ‘alles wat maatschappelijk relevant is zichtbaar maken bij het grote publiek’) – wordt door 9 op de 10 Nederlanders belangrijk gevonden. Voor alle bevolkingsgroepen ligt deze score boven de 80%.

Er liggen wel nuances in de 16 onderzochte taken van de journalist: 16-34 jarigen vinden vrijwel de meeste taken minder belangrijk dan oudere groepen, maar hechten juist meer waarde aan ‘verhalen vertellen over de wereld’, ‘de bevolking iets leren’, ‘tolerantie en culturele diversiteit bevorderen’, ‘sociale verandering stimuleren’ en ‘de publieke opinie beïnvloeden’. Op de taken die wat lichter zijn en meer een entertainmentgehalte hebben, scoort deze jongste leeftijdsgroep juist hoger dan oudere groepen. We zouden kunnen stellen dat de journalistiek voor jongeren een wat minder serieuze rol heeft dan voor oudere bevolkingsgroepen. Ditzelfde beeld geldt ook voor de inwoners van de grote steden.

Vrouwen vinden veel journalistieke taken belangrijker dan mannen. Het betreft dan vooral de socialere taken van de journalistiek: mensen een stem geven, verhalen vertellen over de wereld, de bevolking iets leren, tolerantie bevorderen en sociale verandering stimuleren.

Een spanningsveld ontstaat waar burgers een bepaalde journalistieke taak belangrijk vinden, maar niet vinden dat journalisten deze taak goed uitvoeren.

Over de mate waarin journalisten hun taken goed uitvoeren, zijn burgers minder uitgesproken dan over hoe belangrijk die taken zijn: de meeste burgers oordelen daarover neutraal. Mogelijk achten zij zichzelf niet in staat om de taakuitvoering door journalisten te beoordelen, maar een neutrale score kan ook betekenen dat burgers niet alle journalisten over één kam willen scheren. Tussen de 50% en 60% van hen vindt dat journalisten hun belangrijke taken goed uitvoeren, tegenover een ‘slechte’ score onder zo’n 9% tot 14% van de Nederlanders. Daarbij zijn de slechtste beoordelingen wel voor de

zeer belangrijke taken 'overheid controleren en onderzoeken', 'gebeurtenissen observeren en waarheidsgetrouw rapporteren', 'het bedrijfsleven controleren en onderzoeken' en voor 'tolerantie en culturele diversiteit bevorderen' en 'de publieke opinie beïnvloeden'. De taken die horen bij de waakhondfunctie, komen daarmee niet als beste uit de bus. Vooral de controlefunctie richting overheid en bedrijfsleven, kan volgens burgers beter.

Op bijna alle taken, en zeker op de belangrijke, vinden jongere burgers de taakuitvoering van journalisten minder goed dan oudere burgers. Ook tussen mannen en vrouwen zijn er verschillen, maar groter is het verschil tussen inwoners van de grote steden en burgers die elders wonen. In de grote steden vindt men vooral minder dan gemiddeld dat journalisten alles wat maatschappelijk relevant is zichtbaar maken bij het grote publiek, dat zij dingen die gebeuren in de wereld analyseren en achtergronden verschaffen, dat zij ingewikkelde zaken op een begrijpelijke manier uitleggen en dat zij mensen een stem geven.

Het beeld van Nederlanders over journalisten en hun vak is positief. 69% van de burgers vindt journalisten belangrijk voor de democratie en vindt dat zij beschermd moeten worden. Voor 6 op de 10 is journalist een beroep om trots op te zijn. Volgens 52% moet journalist een beschermd beroep worden. Toch vindt ruim een derde van de burgers dat je niet als journalist opgeleid hoeft te zijn om nieuws te kunnen maken.

De algehele houding van de Nederlandse burger ten aanzien van journalisten is zeer positief. Men vindt dat journalisten belangrijk zijn voor de democratie en moeten worden beschermd (69%) en dat journalisten die in het buitenland werken, belangrijk zijn voor onafhankelijke informatie over wat er in de wereld gebeurt (76%). Bijna niemand (respectievelijk 5% en 3%) is het met deze stellingen oneens. Dat betekent niet dat burgers vinden dat je als journalist opgeleid moet zijn om nieuws te kunnen maken: hier is slechts 26%

het (helemaal) mee eens en 37% is het hiermee (helemaal) oneens. Over het algemeen vinden Nederlanders wel dat journalist een beroep is om trots op te zijn: 60% is het daar (helemaal) mee eens en slechts 5% (helemaal) niet.

Ruim de helft van de Nederlanders is benieuwd hoe een journalist te werk gaat bij het maken van een nieuwsbericht. 1 op de 4 Nederlanders zou over het nieuws met een journalist in gesprek willen gaan.

Andere stellingen waar meer dan de helft van de burgers het (helemaal) mee eens is zijn: 'journalist moet een beschermd beroep worden, net als bijvoorbeeld advocaat of arts' (52% eens, 14% oneens) en 'ik ben benieuwd hoe een journalist te werk gaat bij het maken van een nieuwsbericht' (53% eens, 11% oneens). Dit laatste betekent overigens niet dat men ook vaker met een journalist in gesprek zou willen gaan over het nieuws: 1 op de 4 heeft daar oren naar.

Jongeren (16-34 jaar) zijn minder positief dan oudere burgers. Het is echter niet zo dat zij niet in journalisten geïnteresseerd zijn: samen met de 35-49 jarigen zijn zij juist meer geïnteresseerd om met een journalist in gesprek te gaan over het nieuws (bijna 1 op de 3 16-49 jarigen).

Het overwegend positieve beeld van journalisten en hun vak bestaat in alle bevolkingsgroepen, maar – in lijn der verwachting gezien alle eerder besproken onderzoeksuitkomsten – is dit beeld wel een stuk minder stevig onder 16-34 jarigen. Als enige groep vindt onder 16-34 jarigen niet een meerderheid dat journalist een beschermd beroep moet worden (47% eens). En hoewel er in deze groep nog wel een meerderheid vindt dat journalist een beroep is om trots op te zijn, is dat maar een nipte meerderheid. Ook vinden deze jonge burgers minder vaak dat journalisten belangrijk zijn voor de democratie en beschermd moeten worden en vinden zij juist vaker dat je geen

journalist hoeft te zijn om nieuwsitems te kunnen maken. Hun beeld van wat nieuws is (bovenmatige interesse en consumptie van bijvoorbeeld lifestyle- en entertainmentnieuws) in combinatie met hun bovenmatige bekendheid met en volgen van influencers zouden heel goed een rol kunnen spelen in deze toch wat afwijkende beeldvorming bij deze jonge groep burgers. Het is niet zo dat zij niet in journalisten geïnteresseerd zijn: samen met de 35-49 jarigen zijn zij juist meer geïnteresseerd om met een journalist in gesprek te gaan over het nieuws.

82% van de burgers kan geen enkel voorbeeld noemen van situaties waarin een journalist invloed had op de samenleving en voorbeelden uit de eigen directe leefomgeving zijn nog schaarser: slechts 8% van de burgers kan ze noemen. Ouderen en hoogopgeleiden hebben daarbij veel vaker concrete voorbeelden dan jongeren en lager opgeleiden.

De Nederlandse burger staat dus positief tegenover journalisten. Toch kan 82% geen voorbeelden noemen van situaties waarin journalisten invloed hadden op de samenleving. Voorbeelden uit de eigen leefomgeving zijn nog schaarser: slechts 8% kent concrete voorbeelden uit de eigen omgeving. De grote, spraakmakende voorbeelden die heel veel stof hebben doen opwaaien, worden wel concreet benoemd (met als grootste voorbeelden de toelagenaffaire, de Panama Papers, het The Voice-schandaal en diverse voorbeelden van de invloed van Peter R. de Vries), maar slechts door 1 op de 5 burgers. Daarbij plaatsen deze burgers ook geregeld kritische kanttekeningen over de invloed van journalisten, bijvoorbeeld omtrent de framing van het nieuws rondom de situatie in Gaza of rondom immigranten (van 'te positief' tot 'te negatief'). Oudere burgers kennen veel vaker dergelijke voorbeelden dan jongere burgers, en hoogopgeleiden ook vaker dan lager opgeleiden.

Slechts heel weinig burgers zijn inhoudelijk op de hoogte van de journalistieke code (11% weet 'ongeveer wat daarin staat'). De groep die wel weet van het bestaan van de journalistieke code, maar niet wat er in staat, is aanzienlijk groter (50%). 38%

weet niet van het bestaan van de journalistieke code. Oudere burgers zijn nauwelijks beter op de hoogte van dit onderwerp dan jongere en ook regionaal zijn er geen verschillen. Hoger opgeleiden zijn wel vaker op de hoogte (17% inhoudelijk, 52% weet dat de code bestaat 31% weet dat niet) en vrouwen zijn als groep het minst goed op de hoogte (7% inhoudelijk, 48% weet dat de code bestaat en 45% weet dat niet). Na een uitleg over de inhoud van de journalistieke code, denkt 52% van de burgers dat journalisten zich hier (meestal) wel aan houden, 25% denkt juist (meestal) niet. Zoals vaker zijn jongeren en inwoners van de grote steden hier het meest kritisch over.

Nieuws kan een grote invloed hebben op hoe burgers zich voelen. Het wereldnieuws, politiek nieuws en maatschappelijk nieuws hebben op aanzienlijke groepen burgers een negatieve invloed. Lokaal nieuws en nieuws over gewone gebeurtenissen bij gewone mensen kunnen een positief tegenwicht vormen.

Zoals al vaker uit onderzoeken naar voren is gekomen, is de belangstelling voor nieuws groot. De Nederlandse burger vindt het in zeer grote mate belangrijk om het nieuws te volgen en de meeste burgers volgen het nieuws dan ook. Nieuws kan een grote invloed hebben op hoe burgers zich voelen. Hoewel de invloed van de meeste nieuwsoorten op de meeste burgers tamelijk neutraal is, zijn er veel mensen die hun emoties negatief beïnvloed zien door het wereldnieuws (39%), politiek nieuws (35%) en maatschappelijk nieuws (32%). Lokaal nieuws (46% positief) en nieuws over gewone gebeurtenissen bij gewone mensen (36% positief), kunnen een positief tegenwicht vormen. Vrouwen zijn gevoeliger voor deze invloeden van het nieuws dan mannen. Tussen leeftijdsgroepen, regio's en opleidingsniveaus zijn de verschillen klein. ←

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

COLOFON

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van
Netwerk Mediawijsheid in het kader van het project
DichterBijNieuws

In samenwerking met:

Jikke Romijn • Jikke Romijn Consultancy

Mimi van Dun • Dotted Zebra Consultancy

Dominique Gijsbertsen • Projectmanager Panel Inzicht

Design/opmaak: Mimi Sugarman • mstudios.nl

Contact: e-mail: info@mediawijzer.net

Meer over DichterBijNieuws

dichterbijnieuws.nl

Netwerk
Mediawijsheid